

Utjecaj kulturnog sadržaja na percepciju i zadovoljstvo građana

Tandara, Ena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:981925>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KULTURU, MEDIJE I MENADŽMENT
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT U KULTURI I
KREATIVNIM INDUSTRIJAMA

ENA TANDARA

**UTJECAJ KULTURNOG SADRŽAJA NA
PERCEPCIJU I ZADOVOLJSTVO GRAĐANA**

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: Izv. prof. dr. sc. Marija Šain

SUMENTOR: dr. sc. Igor Mavrin

Osijek, 2023.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad pod naslovom _____ te mentorstvom _____ rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

is

Potp

SAŽETAK

Diplomski rad *Utjecaj kulturnih sadržaja na percepciju i zadovoljstvo građana* bavi se tumačenjem pojma kulture i kulturnih sadržaja i nastoji utvrditi njihov utjecaj na pojedinca. Prikazat će se poveznica kulturne politike, fenomena slobodnog vremena i ekonomije sreće koji zajedno imaju potencijal stvoriti bolju kvalitetu života u društvu.

Da bi se bolje razumio utjecaj kulturnih sadržaja na životno zadovoljstvo, središnja poglavlja teorijskog dijela bave se predstavljanjem dosadašnjih istraživanja na tu temu. Empirijski dio rada ispitat će navike građana Osijeka i Perugie, njihovo uživanje u kulturnim sadržajima te istražiti stvarne percepcije i preferencije građana u vezi s kulturnim događanjima i sadržajima koji im se nude.

Cilj rada je utvrditi postoji li značajna veza između redovitog sudjelovanja građana u kulturnim sadržajima i njihovog životnog zadovoljstva. Također, na temelju prikupljenih podataka, analize i zaključaka, nastojat će se dati doprinos razumijevanju važnosti kulturnih sadržaja u stvaranju kvalitete života i potaknuti daljnja istraživanja i razvijanje politike u tom smjeru.

Ključne riječi: *kulturna politika, umjetnost, kvaliteta života, kulturna participacija, slobodno vrijeme, stavovi građana.*

SUMMARY

Master's thesis *Impact of cultural content on cerception and satisfaction of citizens* explores the interpretation of concept of culture and cultural contents, aiming to explore their influence on individuals. It illustrates the connection between cultural policy, the phenomenon of leisure, and the economy of happines, which collectively hold the potential to enhance the quality of life in society.

In order to better understand the impact of cultural content on life satisfaction, central chapters of theoretical section represent prior research on this subject. Subsequently, the empirical part of the work will investigate habits of citizens in Osijek and Perugia regarding their enjoyment of cultural content, along with exploring the real perceptions and preferences of citizens concerning cultural event and offerings.

The objective of this thesis is to determine whether there is a significant correlation between citizens' regular engagement with cultural content and their life satisfaction. Additionally, based on the collected data, analysis, and conclusions, efforts will be made to contribute to the understanding of the importance of cultural content in shaping the quality of life and to stimulate further research and policy development in this direction.

Keywords: *cultural policy, art, quality of life, cultural participation, leisure, citizen attitudes.*

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE KULTURE.....	2
2.1. Definicija kulturnih događaja.....	4
2.2. Kulturna politika.....	5
2.2.1. Agenda 21 za kulturu.....	5
3. KULTURNI SADRŽAJI.....	7
4. FENOMEN SLOBODNOG VREMENA.....	8
4.1. Utjecaj kulturnih sadržaja na zadovoljstvo građana.....	9
5. EKONOMIJA SREĆE.....	12
5.1. Životno zadovoljstvo.....	13
5.1.1. Metode mjerenja životnog zadovoljstva.....	15
4.1.2. Faktori koji utječu na životno zadovoljstvo.....	16
6. ISTRAŽIVANJE UTJECAJA KULTURNOG SADRŽAJA NA OSOBNO ZADOVOLJSTVO.....	18
6.1. Grad Osijek.....	18
6.1.1. Kulturne institucije i udruge grada Osijeka.....	19
6.1.2. Kulturni događaji grada Osijeka.....	19
6.2. Grad Perugia.....	19
6.2.1. Kulturne institucije grada Perugia.....	20
6.2.2. Kulturni događaji grada Perugia.....	20
6.3. Cilj istraživanja.....	20
6.4. Hipoteze istraživanja.....	21
6.5. Metodologija istraživanja.....	21
6.6. Uzorak.....	22
6.7. Postupci i instrumenti.....	22
6.8. Rezultati i rasprava.....	23
7. ZAKLJUČAK.....	39
8. LITERATURA.....	41

1. UVOD

Tema životnog zadovoljstva i sreće oduvijek je istraživana i kontemplirana kroz, gdje je nerijetko prepoznata kao ključna za razumijevanje kvalitete života i dobrobiti pojedinaca te poboljšanje istih (Graham, 2011). Veenhoven (1990) definira sreću kao stupanj do kojeg pojedinac pozitivno vrednuje ukupnu kvalitetu svog života, a usko vezan uz pojam sreće je i pojam životnog zadovoljstva, koji se češće povezuje s prihodima pojedinca (Veenhoven, 1990: 2). Yolal *et al.* (2016) definiraju subjektivno životno zadovoljstvo kao rezultat emocionalnih reakcija pojedinca na događaje u njihovim životima te ističu da ono ima veliku ulogu u stvaranju povjerenja u samog sebe te poticanju motivacije za suočavanje sa životnim preprekama.

Ovaj diplomski rad posvećen je analizi i razumijevanju kako kulturni sadržaji utječu na percepciju i životno zadovoljstvo građana dvaju gradova, Osijeka u Hrvatskoj te Perugi u Italiji. Kulturni sadržaji, kao što su glazba, filmovi, književna djela, umjetnička ostvarenja i drugi izrazi ljudske kreativnosti neodvojivi su dio suvremene svakodnevnice, stoga ovaj rad istražuje kako izloženost i interakcija s kulturnim sadržajima oblikuje emocionalno stanje pojedinca, stavove i opću dobrobit.

U prvom dijelu rada detaljno se analizira pojam kulture, uz istraživanje povezanih pojmova, kao što su kulturni događaji i kulturni sadržaji. Poseban naglasak stavljen je na važnost kulturnih politika u svrhu unaprjeđivanja kulturnog sektora. Nakon toga, predstavljena su dosadašnja istraživanja koja su se bavila utjecajem kulturnih sadržaja na životno zadovoljstvo različitih generacija. Nadalje, definira se ekonomija sreće kao važan koncept u suvremenom društvu za postizanje stabilnosti i napretka. Poglavlje upotpunjuje predstavljanje metoda kojima se mjeri životno zadovoljstvo te faktori koji na to utječu. Središnji dio ovog rada temelji se na rezultatima istraživanja provedenog među građanima Osijeka i Perugie. Osnovni cilj istraživanja jest dobiti bolji uvid u navike i stavove građana o aktivnostima njihovog slobodnog vremena kojima će se utvrditi korelacija učestalosti uživanja u kulturnim sadržajima i subjektivne razine životnog zadovoljstva. Isto tako, istražuju se mišljenja građana o kulturnom životu grada u kojem žive. Na kraju rada iznose se glavni zaključci te popis literature koja je korištena tijekom istraživanja i izrade ovog diplomskog rada.

2. POJMOVNO ODREĐENJE KULTURE

Različiti pristupi definiranja pojma kulture u pojedinim disciplinarnim područjima poput sociologije, antropologije, etnologije i književnosti, ali i u mnogim drugim disciplinama, ukazuju na slojevitost i nepostojanje čvrste definicije pojma kulture. S gledišta etimologije, pojam kultura veže se uz prirodu, odnosno poljoprivredu – lat. *cultus* od *colere* = *štovati, obrađivati zemlju*, a tek kasnijim razvojem civilizacija postaje pojmom koji se veže uz napredak ljudskog duha (Bedeković, 2011).

U današnjem svijetu brzih i velikih promjena, kultura se smatra temeljnim obilježjem nacije značajnog utjecaja na oblikovanje identiteta pojedinaca, grupe i društva u cjelini. Upravo zato, kultura je bitan element razumijevanja kako se društveni sustavi mijenjaju, jer kultura utječe kako na norme i vrijednosti takvih sustava, tako i na ponašanje grupa u njihovim interakcijama unutar i preko sustava (Hansen *et al.*, 2015).

Krajem 19. stoljeća kultura postaje temeljnim pojmom nove znanstvene discipline kulturne antropologije čiji je glavni zadatak opisivati razlike među ljudskim kulturama, a osnivač antropologije E. Taylor definira kulturu kao složenu cjelinu koja uključuje znanja, vjerovanja, moral, pravo, običaje i navike koje opisuju ljudsku zajednicu i pojedince u njoj. S tim temeljima, 20. stoljeće smatra se razdobljem najintenzivnijeg istraživanja svih čimbenika koji čine kulturu (Bedeković, 2011).

Počevši od A. Kroebera i C. Kluckhohna koji su u svom djelu *Layers of meaning: An analysis of definitions of culture* naveli oko 250 različitih definicija kulture te opisali sporove oko kojih se i danas vode prijepori u raspravama o kulturi, a to su odnosi kulture i prirode te kulture i civilizacije, odnosi duhovnog i materijalnog u jednoj kulturi, subjektivnog i objektivnog, itd., što ukazuje na slojevitost i izrazitu višeznačnost pojma kulture (Vrcan, 2001).

Duda (2001: 237) ističe da je kultura multidiskurzivan pojam te da je prije definiranja potrebno istražiti u kojem se kontekstu koristi: „Kultura jest diskurzivna tvorba, njezina se značenja mobiliziraju ovisno o konkretnim upotrebama, njezina je povijest, povijest njezinih upotreba.“

Sociolog Srđan Vrcan (2001) ističe da moderna europska znanost navodi tri glavne pretpostavke za definiranje kulture:

1. napredak u ljudskoj civilizaciji – intelektualni, duhovni i estetski,
2. poseban način života ljudi,
3. umjetničke djelatnosti i sve simboličke prakse kojima se kulture međusobno razlikuju.

Prema Enciklopediji Leksikografskog zavoda, kultura je ukupnost materijalnih i duhovnih vrijednosti koje je stvorio čovjek u svojoj društveno-povijesnoj praksi u svrhu svladavanja prirodnih sila, razvoja proizvodnje i rješavanja društvenih problema (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Prema Milanji (2012), kulturu čine dva međusobno povezana područja: materijalna kultura i duhovna kultura. Također, Ileš (2016) precizira dva pristupa definiranju kulture - tradicionalni i postmoderni. Kada se govori o tradicionalnom, autorica Supek (1989) određuju kulturu kao cjelokupni način života nekog društva: „skup pravila o prihvatljivom ponašanju unutar neke ljudske zajednice, sve djelatnosti koje su u skladu s tim pravilima, te materijalne i duhovne tvorevine koje su rezultat tih djelatnosti“ (Supek, 1989: 149). Tradicionalni pristup ističe da kultura kao skup pravila ima i određena obilježja, što znači da je kultura uvijek društvena pojava kojoj se kontinuitet osigurava učenjem te da se temelji na simboličkoj komunikaciji od koji su najvažniji jezik i pismo. U održavanju i nasljeđivanju tih obilježja najvažnija je tradicija – „proces kojim se izabrani aspekti naučenog ponašanja i djelovanja prenose s generacije na generaciju.“ (Supek, 1989: 149).

S druge strane postmodernističkog gledišta razlikuju se nekoliko tipova kulture: visoka, pučka, popularna i masovna kultura. Visoka kultura odnosi se na tzv. elitističku kulturu čija su glavna obilježja djela visoke estetike koja zahtijevaju visoko obrazovanje te mnogo slobodnog vremena za konzumiranje. Sve do početka 20. stoljeća, vladao je spomenuti tip umjetnosti koju je njegovala aristokracija toga doba, s posebnim naglaskom na opere, kazališta, slikarstvo i klasičnu glazbu. Visoki slojevi društva tako su naglašavali svoje vodeće mjesto u društvu (Maze, 1997). Pučka kultura je kultura običnog puka u predindustrijskom društvu – narodna kultura koja se uglavnom prenosi usmenog predajom (Maze, 1997).

Nadalje, početkom 20. stoljeća dolazi do velikih promjena u društvu. Razvijaju se masovni mediji koji donose modernu, masovnu i komercijalniju kulturu u suprotnosti s elitističkom visokom kulturom rezerviranom za relativno malu, vodeću skupinu. Nova masovna, popularna kultura briše političke i jezične granice: „Masovne umjetnosti su sa radiom,

televizijom i gramofonom osvojile domaćinstva. Od onda su neopozivo predstavljale osnovnu kulturu društva.“ (Maze, 1997: 9). Masovna kultura je značila demokratizacija mase, širenje prava na izbor, razvijanje slobodnog vremena i kupovne moći „sirove i nekulturne i neobrazovane mase“ (Maze, 1997:1) koja posljedično stvara masovno kulturno tržište i kulturnu industriju.

2.1. Definicija kulturnih događaja

Hrvatski jezični portal definira događaj kao: „ono što se zbililo, dogodilo u neko određivo vrijeme i na odredivu mjestu; važna pojava, osobita zgoda“.¹ Prema Knešaurek i Carić (2018) kulturni događaj označava interakciju između publike i umjetničkog ostvarenja na određenom mjestu i u određenom vremenu. Na portalu Vlade Quebeca definiran je turistički događaj kao „javna manifestacija čija privlačna snaga, kao rezultat organiziranih programskih aktivnosti u okviru zadane tematike ili jednog modela aktivnosti ili pak jedne discipline, omogućava da se na specifičan način privuče znatan broj turista“.²

Upravo zato, u posljednjih nekoliko godina razvija se sve veća svijest o korištenju kulturnih događaja za razvoj regija i turizma na lokalnoj razini. Osim nepobitnih ekonomskih benefita, kulturni događaji predstavljaju i mjesto susreta jedne zajednice, ali i mjesto susreta različitih kultura i tradicija. Kulturni događaji također imaju važnu ulogu u održavanju društvene kohezije i izgradnji identiteta zajednice te omogućuju pojedincima razvijanje kritičkog razmišljanja i empatije prema drugima. Pružaju priliku za dijalog i raspravu o različitim društvenim pitanjima te mogu djelovati kao katalizator promjena u društvu (Pasanen *et al.*, 2009).

Kulturna događanja razlikuju se od drugih komunikacijskih medija po tome što živi karakter događanja omogućuje posjetiteljima korištenje više osjetila istovremeno. Kada se ta multisenzualnost poveže s unaprijed definiranim marketinškim ili komunikacijskim porukama, te poruke posjetitelji mogu intenzivnije i emocionalnije doživjeti i usvojiti. Ova intenzivna percepcija može snažnije utjecati na ponašanje i stavove ljudi, nego pasivno korištenje masovnih medija. Osim toga, u vremenima neizvjesnosti, osobni kontakt stvara osjećaj povjerenja kojeg kontakt preko elektroničkih medija ne može zamijeniti. Kulturna

1 <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

2 <https://www.thesaurus.gouv.qc.ca/tag/terme.do?id=5272>

dogadanja karakterizira činjenica da sudjelovanje u njima stvara vezu između sudionika događaja i zajednice kojoj pripada (Solberg i Preuss, 2014).

Studija koju je objavilo Ministarstvo kulture i komunikacije Republike Francuske 2009. godine, navodi pet kriterija koji se mogu koristiti za artikuliranje oblika i ciljeva kulturnih događaja te njihove namjere:

1. umjetnički kriterij,
2. kriterij publike,
3. kriterij mjesta,
4. kriterij vremena i
5. kriterij jedinstvenosti (Knešaurek i Carić, 2018).

Umjetnički kriterij podrazumijeva prisustvo umjetničkog djela kao osnovnog elementa događanja, bez obzira na žanr ili vrstu događanja. Kriterij publike uključuje definiranje ciljne skupine posjetitelja i rad na povećanju njihovog broja. Kriterij mjesta naglašava važnost prostora u kojem se događanje održava, bilo da se radi o prostoru namijenjenom kulturi ili nekom drugom prostoru koji se privremeno pretvara u kulturni prostor. Kriterij vremena podrazumijeva određeno vrijeme za održavanje kulturnog događanja. Kriterij jedinstvenosti zahtijeva da događaj ima nešto jedinstveno i neponovljivo, što ga razlikuje od drugih sličnih događanja i privlači publiku (Knešaurek i Carić, 2018).

2.2. Kulturna politika

Kulturna politika skup je mjera, strategija i aktivnosti koje donosi vlast ili institucije da bi oblikovale, podržale i regulirale kulturni život društva. Ova politika ostvaruje se posebnim zakonima, financijskim potporama i raznim mjerama da bi se zaštitila kulturna baština, poticala proizvodnja kulturnih dobara i umjetničkih djela, promoviralo obrazovanje u kulturi i umjetnosti te podržali različiti kulturni proizvodi i usluge od javnog interesa (Hrvatska enciklopedija, 2021).

2.2.1. Agenda 21 za kulturu

Agenda 21 za kulturu je dokument koji su usvojili gradovi i lokalne vlasti diljem svijeta 8. svibnja 2004. godine i služi kao smjernica za razvoj lokalnih kulturnih politika. Udruga svjetskih gradova i lokalnih vlasti – UCLG (*United Cities and Local Governments*), prihvatila je *Agenda 21 za kulturu* kao referentni dokument za svoje programe vezane uz kulturu i preuzela ulogu koordinatora procesa nakon njegova usvajanja (Knežević *et al.*, 2004).

Agenda 21 za kulturu sastoji se od 67 članaka podijeljenih u tri glavna dijela: principi (16 članaka), obveze (29 članaka) i preporuke (22 članka). U dijelu *principi* opisuje se veza između kulture i ljudskih prava, raznolikosti, održivosti, participativne demokracije i mira. Dijelovi *obveze* usmjereni su na opseg odgovornosti lokalnih vlasti i detaljno opisuju zahtjev za naglašavanjem važnosti kulturnih politika. Sekcija *preporuke* zagovara pojačanu važnost kulture i zahtijeva da se ta važnost prizna u programima, proračunima i organizacijskim strukturama na različitim razinama vlasti (lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj) i međunarodnim organizacijama (Knežević *et al.*, 2004).

Danas gradovi koriste *Agenda 21 za kulturu* da bi zagovarali važnost kulture u lokalnom razvoju pred nacionalnim vlastima i međunarodnim organizacijama te da bi ojačali svoje lokalne kulturne politike. Usvajanje *Agenda 21 za kulturu* ima simbolički značaj, jer izražava predanost grada učiniti kulturu ključnom komponentom svojih urbanističkih politika te znak suradnje s gradovima i lokalnim vlastima diljem svijeta (Knežević *et al.*, 2004).

3. KULTURNI SADRŽAJI

Kulturna politika potrebna je za promicanje kulturnih sadržaja koji obuhvaćaju sve oblike umjetnosti, tradicije, običaja, kulturne baštine i izraza koji se prenose s generacije na generaciju. Takvi kulturni projekti mogu se ostvariti institucijama, organizacijama, neformalnim grupama ili individualno, a mogu uključivati muzeje, galerije, kazališta, koncerte, manifestacije, spomenike, baštinu te masmedijske projekte u kulturi (Pribanić, 2019, navedeno u Dragičević-Šešić i Stojković, 2013).

Kulturni sadržaji i događaji pojavljuju se diljem svijeta i smatra se da imaju značajan ekonomski i socio-kulturni utjecaj na destinaciju i društvo domaćina. Određene dimenzije sociokulturnih utjecaja događaja pridonose poboljšanju kvalitete života - sudjelovanje i interes za kulturne aktivnosti, pristupačnost i inkluzivni učinak kulturnog događaja te društvene ishode u smislu poboljšanja osjećaja mjesta i lokalnog identiteta (Brown, 2019). Osim toga, kulturna participacija uključuje dvije vrste kulturne konzumacije: javnu (posjećivanje kulturnih institucija i događaja) i privatnu (uživanje u kulturnim sadržajima kod kuće) (Jokić i Purić, 2020).

Yolal *et al.* (2016) posebice ističu festivale kao pokretače pozitivne promjene u društvu. Oni potiču turizam, povećavaju promet u lokalnim trgovinama, restoranima i hotelima te stvaraju radna mjesta, uz minimalne početne investicije. Također, festivali djeluju kao marketinški alati za destinacije, promovirajući lokalne atrakcije i stvarajući pozitivnu sliku zajednice te tako privlače investitore i sponzore, što doprinosi razvoju destinacije. Osim toga, Yolal *et al.* (2016) naglašavaju da festivali pridonose društvenoj koheziji, osjećaju ponosa i zajedništva, potiču kreativnost i raznolikost te postaju središta društvenih događanja, promovirajući razumijevanje i toleranciju među kulturama i zajednicama.

4. FENOMEN SLOBODNOG VREMENA

Slobodno vrijeme iliti dokolicu, Ateca-Amestoy (2016: 220), prema Kelly (1982), definira kao „složena ljudska potreba koja se ispunjava proizvodnjom i konzumacijom pojedinačno definiranih ugodnih iskustava. Koncept slobodnog vremena podrazumijeva aktivnost koja se odvija u određeno vrijeme, razvija prepoznatljivu aktivnost i doživljava se kao ugodno iskustvo od strane osobe koja je uključena u tu aktivnost.“

U današnjem modernom i postmodernom društvu slobodno vrijeme predstavlja jedan od najvažnijih aspekata suvremenog života. Ono nije samo puko odsustvo rada, nego je vrijeme koje se aktivno koristi za individualno ispunjenje i zadovoljavanje osobnih potreba i interesa, a kulturni sadržaji igraju ključnu ulogu u obogaćivanju i oblikovanju slobodnog vremena. Kao takvo, slobodno vrijeme postaje ključni čimbenik u kreiranju identiteta pojedinca, jer daje priliku za samorazvoj i samoizražavanje. Vidulin-Orbanić (2008), u radu Previšića (2000) i Plenkovića (1997) objašnjava da slobodno vrijeme u suvremenom društvu označava prostor za procese individualizacije, socijalizacije i inkulturacije te prostor samoaktualizacije i samoostvarenja osobnosti. U slobodnom vremenu, čovjek oslobađa svoje kreativne sposobnosti. Vidulin-Orbanić (2008) također navodi da je sadržaj slobodnog vremena uvelike određen društvenim položajem, životnom situacijom i navikama, individualnim potrebama i mogućnostima koje pruža društvena sredina.

Razvoj slobodnog vremena u 20. stoljeću bio je vrlo značajan, a promjene su se odvijale na globalnoj razini. U Sjedinjenim Američkim Državama, početkom 20. stoljeća, radno vrijeme radnika nije bilo ograničeno zakonom, što je rezultiralo velikim brojem radnih sati, sedam dana u tjednu, bez previše slobodnog vremena za radnike. Međutim nakon niza sindikalnih borbi i zakonskih reformi, radni tjedan smanjio se na šest, a zatim na pet dana u tjednu, čime se radnicima osiguralo nešto slobodnog vremena.³ Isti radnički pokret dogodio se i u Europi početkom 20. stoljeća - zakonski je određeno radno i neradno vrijeme. Vidulin-Orbanić (2008) tvrdi da slobodno vrijeme nastaje kao posljedica industrijalizacije, uz točno određivanje radnog i neradnog vremena.

³ <https://www.loc.gov/collections/america-at-work-and-leisure-1894-to-1915/articles-and-essays/america-at-leisure/>

Aktivnosti u slobodno vrijeme mogu poboljšati tjelesno i mentalno zdravlje pojedinaca te imaju značaj regulacije tijela i uma, ublažavanja životnog stresa i pružanja ugodnog iskustva. Dobrobiti aktivnosti slobodnog vremena uključuju smanjenje stresa, opuštanje i potencijalno stvaranje novih društvenih odnosa (Li, 2021).

4.1. Utjecaj kulturnih sadržaja na zadovoljstvo građana

Opća pretpostavka je da sudjelovanje u kulturnim aktivnostima pozitivno utječe na osobno zadovoljstvo osobe te njezin emocionalni i društveni razvoj, kao i na osjećaj vlastitog identiteta te percepciju drugih i okoline. (Jokić i Purić, 2020) Iako se u posljednjih nekoliko godina sve više istraživanja provodi na temu utjecaja kulturnih sadržaja na osobno zadovoljstvo, postoje ograničeni empirijski podaci koji podržavaju spomenutu tvrdnju. Jokić i Purić (2020) u svom istraživanju upravo na spomenutu temu navode nekoliko istraživanja s različitim rezultatima, ovisno o državi u kojoj su provedena. Rezultati istraživanja provedenih u Italiji ukazali su na to da kulturna participacija znatno utječe na osobno blagostanje, čak i više od nekih sociodemografskih faktora, kao što su dob, prihod, zaposlenje i obrazovanje. Slični podaci prikupljeni su u Velikoj Britaniji te Španjolskoj te ukazuju na pozitivan učinak kulturnog (i sportskog) sudjelovanja na opće zadovoljstvo životom. Nasuprot tome, istraživanje provedeno u Britanskoj Kolumbiji pokazuje da kulturni sadržaji imaju minimalan utjecaj na percepciju o kvaliteti i zadovoljstvu životom.

Nadalje, određena istraživanja pokazuju da sudjelovanje u aktivnostima slobodnog vremena može pružiti brojne koristi pojedincima. Znanstvenici s Deakin sveučilišta u Australiji proveli su istraživanje na uzorku od 1000 odraslih osoba starijih od 18 godina, u kojem su analizirali redovito prisustvovanje glazbenim događajima kod nekih ispitanika, dok su drugi ispitanici to rijetko činili. Rezultati su otkrili da sudionici koji su redovito prisustvovali koncertima iskazuju znatno višu razinu subjektivnog zadovoljstva u usporedbi s ispitanicima koji nisu redovito posjećivali koncerte. Osim toga, istraživanje je također pokazalo da među osobama koje su često prisustvovali glazbenim događajima, one koje su aktivno sudjelovale u plesu i pjevanju na koncertima izražavaju još veću razinu životnog zadovoljstva u usporedbi s onima koji su pasivno uživali u glazbi tijekom koncerata (Weinberg i Joseph, 2016).

Dodatno, vrijedno je napomenuti longitudinalno istraživanje provedeno u Velikoj Britaniji koje je analiziralo povezanost sudjelovanja u umjetničkim aktivnostima sa stopama smrtnosti

u populaciji starijih osoba, istražujući kako umjetnički sadržaji mogu utjecati na kvalitetu života i životni vijek. Ovo istraživanje obuhvatilo je uzorak od 6710 osoba u dobi od 50 godina ili više, tijekom razdoblja od 14 godina. Nalazi su ukazali da su pojedinci koji su povremeno sudjelovali u umjetničkim aktivnostima, jednom ili dvaput godišnje, imali za 14% manji rizik od smrtnosti u usporedbi s onima koji nisu sudjelovali u takvim aktivnostima. Osim toga, osobe koje su redovito sudjelovale na kulturnim i umjetničkim događajima imale su čak 31% manji rizik od smrti (Fancourt i Steptoe, 2019).

Nadalje, još jedna studija u Velikoj Britaniji kvantificirala je koliko ponuda umjetnosti i kulturnih događanja utječe na izbor ljudi da se presele ili ostanu u određenom gradu. Pokazalo se da je prisutnost umjetnosti i kulture u velikoj mjeri utjecala na osjećaj blagostanja i zadovoljstva ispitanika, njihovu privrženost mjestu i njihov osjećaj zajednice. Zapravo, građani su pri donošenju odluke o tome gdje će se nastaniti pridavati jednako veliku težinu prisutnosti kulture kao i prisutnosti dobrih škola. Radi se o studiji pod nazivom *Vrijednost umjetnosti i kulture u oblikovanju mjesta*, a pokazala je da oko 68% ispitanika smatra da su umjetnički i kulturni događaji vrlo važni, jer im pomažu da se osjećaju dijelom svoje zajednice. Osim toga, 44% ispitanika reklo je da bi kvaliteta umjetničke i kulturne ponude utjecala na njihovu odluku o ostanku u mjestu, dok je 43% reklo da utječe na njihovu odluku da se presele. Prisustvovanje umjetničkim i kulturnim događajima je 49% ispitanika označilo kao važno za osjećaj pripadnosti zajednici – što je poboljšalo njihov osjećaj dobrobiti – dok je 55% željelo vidjeti više ponuda (Brown, 2019).

Osim navedenih istraživanja, važno je spomenuti i inovativan projekt Europske Unije (EU) koji se provodi među Baltičkim državama pod nazivom *Umjetnost na recept (Arts on Prescription)*⁴ s ciljem unapređenja mentalnog zdravlja građana. Koncept ovog projekta temelji se na ideji da se osobama koje imaju dijagnosticirane mentalne poremećaje, kao što su depresija ili anksioznost, ili osobama koje su izložene riziku razvoja takvih poremećaja, ne propisuju klasični medicinski tretmani ili lijekovi, već im se preporučuje sudjelovanje u redovitim umjetničkim aktivnostima u grupnom okruženju. Ovaj pristup pokazao je pozitivne učinke na mentalno zdravlje sudionika. Međutim u opisu projekta navedeno je da se implementacija ovog programa suočava s izazovima, uključujući nedostatnu suradnju između sektora kulture i zdravstva, potrebu za boljim razumijevanjem organizacije i vrednovanja programa te pitanje dugoročnog financiranja. Partneri u projektu *Umjetnost na recept* planiraju razviti model programa koji će se temeljiti na spoznajama i iskustvima prikupljenim

4 <https://www.artsonprescription.org/>

tijekom provedbe programa. Ovaj model bit će prilagodljiv lokalnim uvjetima i sustavima javnog zdravstva. ⁵ Provedba projekta planirana je u razdoblju 2021. - 2027. godine.

Dodatno, u Osijeku je realiziran europski projekt pod nazivom Zlatne godine, koji je rezultat suradnje između Udruge PLANTaža i Gimnastičkog društva Osijek-Žito. Kroz dvogodišnje trajanje projekta, provedeno je ukupno 539 aktivnosti s ciljem integriranja umirovljenika u lokalnu zajednicu, omogućavanja stjecanja novih vještina, aktivnog provođenja slobodnog vremena, poticanja socijalnih interakcija i promicanja suradnje među različitim generacijama. Programi su, između ostalog, uključivali i radionice kreativnog i likovnog izražavanja, glazbene radionice te radionice digitalnog opismenjavanja. Udruga PLANTaža navodi da su sudionici projekta iskazali velik interes za nastavkom aktivnosti nakon završetka projekta, što svjedoči o njegovoj uspješnosti i pozitivnom utjecaju na ciljnu skupinu. U ukupnoj provedbi projekta sudjelovalo je 251 umirovljenika, a cijeli je projekt financiran sredstvima Europskog socijalnog fonda. ⁶

⁵ <https://interreg-baltic.eu/project/arts-on-prescription/>

⁶ <https://www.zlatne-godine.eu/>

5. EKONOMIJA SREĆE

Suvremeno društvo sve više prepoznaje važnost blagostanja pojedinaca kao ključnih elemenata za ocjenu kvalitete života. U tom kontekstu, ekonomija sreće postaje sve značajnija ekonomska disciplina, a njezin razvoj započeo je tijekom 20. stoljeća. Richard Easterlin smatra se prvim suvremenim ekonomistom koji je u ranim 1970-ima uveo koncept ekonomije sreće. Prema Frajman-Ivković (2012) ekonomija sreće, također poznata kao ekonomija blagostanja, predstavlja novi pristup ekonomskoj teoriji koji se fokusira na povećanje individualne i kolektivne sreće kao cilj ekonomskih politika, odnosno ekonomska politika treba povećati dobrobit ljudi, a ne samo gospodarski rast i materijalno bogatstvo.

Ekonomija sreće relativno je nova grana istraživanja koja se bavi proučavanjem unutarnjeg iskustva sreće i zadovoljstva. Liberto (2022) navodi da je tradicionalna ekonomska teorija koristila koncept korisnosti, tj. zadovoljstva koje pojedinci dobivaju iz ispunjenja svojih želja i potreba. Budući da subjektivno iskustvo sreće nije mjerljivo direktno, ekonomisti se oslanjaju na promatranje ljudskih postupaka da bi otkrili što donosi zadovoljstvo. Da bi kvantificirali tu korisnost, koriste se različiti vidljivi indikatori, posebno tržišne cijene, kao zamjena za mjeru zadovoljstva koje pojedinci doživljavaju od različitih ekonomskih dobara i aktivnosti. (Liberto, 2022) Ekonomija sreće pokušaj je prevladavanja određenih nedostataka tradicionalnog pristupa pokušajem izravnijeg mjerenja korisnosti, odnosno sreće. Jedan veliki nedostatak tradicionalne teorije korisnosti je da, budući da se oslanja na promatrane tržišne cijene, količine i prihode, ne može objasniti užitak koji ljudi dobivaju od dobara, usluga, aktivnosti ili pogodnosti koje se događaju izvan tržišta. To znači da će utjecaj na ljudsku sreću svega čime se ne trguje ili ne može trgovati na tržištu biti u najboljem slučaju teško ili nemoguće izmjeriti (Liberto, 2022).

Graham (2005) naglašava da postoje mnoga pitanja u istraživanju ekonomije sreće koja još uvijek trebaju biti razriješena. Primjerice, što dokazi o dobrobiti mogu značiti za nacionalne pokazatelje i gospodarski rast; kako sreća utječe na ponašanje ljudi u radnom odnosu, pri trošenju novaca i ulaganjima te kakav utjecaj ima sreća na političko ponašanje.

Frey i Stutzer (2002) naglašavaju da na osobno zadovoljstvo ljudi utječe i vrsta političkog sustava u kojem žive. Demokratske institucije, posebice pravo sudjelovanja na izborima i glasovanja, pridonose sreći građana. Također, politička, ekonomska i osobna sloboda snažno i

statistički značajno koreliraju sa srećom. Ekonomska sloboda doprinosi sreći, posebno u siromašnim zemljama s niskom razinom općeg obrazovanja, dok političke slobode snažno koreliraju sa subjektivnim blagostanjem u bogatim zemljama s visokom razinom obrazovanja (Frey i Stutzer 2002).

Frajman-Ivković (2012) navodi dvije dimenzije blagostanja; objektivna i subjektivna dimenzija blagostanja. Objektivna dimenzija blagostanja obuhvaća dostizanje prikladnog ekonomskog rasta i razvoja, dok subjektivna dimenzija blagostanja predstavlja proizlazeću pozitivnu percepciju stanovnika o stanju društva. Ipak, blagostanje nije lako definirati, samim time ni izmjeriti, što stvara paradoksalnu situaciju u kojoj je teško provoditi politiku usmjerenu blagostanju, dok u isto vrijeme nije jasno definirano što je točno blagostanje. Stiglitz (2009), prema Ivković (2012), tvrdi da je blagostanje višedimenzionalni fenomen koji uključuje materijalni životni standard, zdravlje, obrazovanje, osobne aktivnosti, političko sudjelovanje i upravljanje, društvene veze i odnose, stanje okoliša u sadašnjosti i budućnosti te ekonomske i fizičke nesigurnosti.

Frajman-Ivković (2012) zaključuje da bi se postiglo blagostanje, potrebno je zadovoljiti osnovne životne potrebe, omogućiti ljudima uključenost u zajednicu, dobro zdravlje, financijsku sigurnost, ispunjavajući posao te zdrav i privlačan okoliš. Osim toga, autorica naglašava ulogu vlade koja mora osigurati građanima pristup društvenim, ekonomskim i ekološkim resursima potrebnim za postizanje blagostanja.

5.1. Životno zadovoljstvo

Životno zadovoljstvo Frajman-Ivković (2012) definira kao subjektivni doživljaj kvalitete života koji se odnosi na kognitivnu evaluaciju života. Ono ovisi o subjektivnoj percepciji građana te predstavlja neekonomsku komponentu progresa društva. Upravo zato kada se mjeri progres društva važno je uključiti i blagostanje građana, tj. njihovo viđenje stanja društva (Frajman-Ivković, 2012).

Frey (2018) tvrdi da ljudi ne mogu biti sretni samo materijalnim stvarima, nego da postoji mnogo drugih faktora koji utječu na zadovoljstvo, kao što su zdravlje, odnosi s drugim ljudima, društvene aktivnosti i vrijeme provedeno u prirodi. Također tvrdi da postoje kulturne

razlike u tome što ljudi smatraju srećom, a to se ne može objasniti samo na temelju ekonomskih faktora.

U današnjem individualističkom društvu, sreća se uglavnom procjenjuje zadovoljstvom života, ostvarenjem željenih ciljeva i osobnim odnosima. Prema teoriji psihološke samoodređenosti, za postizanje sreće ključne su tri psihološke potrebe: autonomija, kompetencija i povezanost s drugim ljudima, koje su usko povezane s unutrašnjim motivacijama (Frey, 2018).

Istraživanja o sreći i zadovoljstvu provode se opsežnim anketama na reprezentativnim uzorcima ljudi, pri čemu se koriste pažljivo osmišljena pitanja koja služe za prikupljanje informacija o subjektivnim doživljajima života pojedinca. Ovaj proces uključuje kognitivni proces u kojem ispitanici uspoređuju sebe s drugima, razmišljaju o iskustvima iz prošlosti i procjenjuju očekivanja u budućnosti (Frey, 2018).

Sukladno takvim istraživanjima, Ujedinjeni narodi svake godine objave *Izvešće o svjetskoj sreći* – ono predstavlja prosječnu subjektivno životno zadovoljstvo stanovnika 150 zemalja na skali od 0 (potpuno nezadovoljni) do 10 (potpuno zadovoljni). Rangiraju se šest osobina modernog društva: prihodi, sretno življenje, podrška društva, odnosno države, razina slobode, povjerenje u institucije i velikodušnost. Prvih deset zemalja koje su 2022. godine izrazile najveću razinu životnog zadovoljstva (sreće) su Finska (vodeća već šestu godinu zaredom), zatim Danska, Island, Izrael, Nizozemska, Švedska, Norveška, Švicarska, Luksemburg te Novi Zeland. (Helliwell *et al.*, 2023) Hrvatska je zauzela 48. mjesto po iskazanoj razini sreće, a od susjednih zemalja ispred nas su mjesta zauzele države Slovenija na 22. mjestu te Srbija na 45. mjestu. Osim toga, zanimljivo je napomenuti da je i Italija jedna od zemalja koja iskazuje veću razinu životnog zadovoljstva od Hrvata, s obzirom da će se u daljnjem tekstu predstaviti rezultati istraživanja o životnom zadovoljstvu upravo između Italije i Hrvatske. Zemlje u kojima je prosječno zadovoljstvo životom najniže te koje zauzimaju posljednja pet mjesta na ljestvici, prema Svjetskom izvještaju o sreći iz 2022. godine su sljedeće zemlje u razvoju: Kongo, Zimbabve, Sjeverna Leone, Libanon te na posljednjem mjestu Afganistan (Helliwell *et al.*, 2023).

Frey (2018) u svom radu *Ekonomija sreće* navodi da podaci o najnesretnijim državama poništavaju tezu da ljudi koji žive u ekonomski manje razvijenim zemljama osjećaju veće životno zadovoljstvo zbog manje izloženosti životnom stresu koji je karakterističan za bogatije zemlje. Naprotiv, veliki broj ljudi koji žive u siromašnim zemljama doživljava veliki

stres zbog poteškoća u osiguravanju osnovnih životnih potreba poput hrane i zaklona (Frey, 2018).

Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec (2017) bave se obradom podataka raznih istraživanja provedenih u EU s ciljem utvrđivanja parametara koji utječu na kvalitetu života i životno zadovoljstvo te razinu zadovoljstva koju iskazuju građani Hrvatske. Rezultati su pokazali da je 80% građana EU izjavilo da su vrlo ili djelomično zadovoljni svojim životom. Danska se istaknula kao zemlja s najvišim zadovoljstvom građana, dok je Španjolska imala najmanju razinu zadovoljstva. Hrvatska se pozicionirala na 22. mjestu s 70% građana koji su izrazili zadovoljstvo svojim životom. Autorice naglašavaju da ovakvi rezultati nisu iznenađujući, s obzirom na prethodna istraživanja koja su često stavljala Hrvatsku u donju trećinu europskih zemalja u kontekstu životnog zadovoljstva. Također, analizirana je i financijska situacija kućanstava, a 68% građana EU ocijenilo ju je dobrom. Danci su se istaknuli kao najviše zadovoljni, dok su Španjolci bili najmanje zadovoljni. Hrvatska se pozicionirala na 24. mjesto s 51% građana koji smatraju da im je financijska situacija dobra. Ovo je u skladu s općim zaključkom da veći prihodi kućanstava doprinose većem životnom zadovoljstvu (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017). Povjerenje u javne institucije također je analizirano, a rezultati su pokazali da je Hrvatska imala niže povjerenje u usporedbi s prosjekom EU. To ukazuje na potrebu za poboljšanjem povjerenja građana u državne institucije i političku transparentnost da bi se unaprijedila kvaliteta društva i blagostanje građana (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017).

5.1.1. Metode mjerenja životnog zadovoljstva

Prema Freyu (2018) postoje i druge metode mjerenja životnog zadovoljstva:

1. *U-Index*: bilježi dijelove dana u kojima sudionici osjećaju da su u 'neugodnom stanju'.
2. *Experience Sampling Method*: sudionike se nasumično tijekom dana zove na mobilne telefone te ih se ispituje koliko su sretni u tom trenutku.
3. *Day Reconstruction Method*: ispitanici retrospektivno navode trenutke u danu koliko su se tada osjećali sretnima.
4. *Brain Activity*: koristi se funkcionalna magnetna rezonanca (fMRI) da bi se pratio mozak pojedinaca te otkrile posljedice pozitivnih i negativnih iskustava.

Prema Frajman-Ivković (2012), u *International Wellbeing Group* (2006), navodi da je široko prihvaćeno da se životno zadovoljstvo može mjeriti pitanjima koja se odnose na zadovoljstvo, a takva pitanja obično mogu biti formulirana na tri različita načina:

1. Jednostruka pitanja - uključuje postavljanje pitanja koja traže ocjenu općeg životnog zadovoljstva pojedinca, a često se postavljaju u formi pitanja kao što je: “Koliko ste zadovoljni sa svojim životom u cjelini?” (npr. koristeći skalu od 1 do 5). Iako su jednostruka pitanja korisna mjera subjektivnog blagostanja, njihova pouzdanost može biti manja u usporedbi s višestrukim pitanjima.
2. Višestruka pitanja – koja se mogu podijeliti u dvije kategorije:
 - a) pojedinačna pitanja o zadovoljstvu životom
 - b) skale životnih domena – pristup koji uključuje postavljanje pitanja koja se odnose na specifične aspekte života

Ovi različiti pristupi mjerenju subjektivnog blagostanja pružaju bogat okvir za istraživanje i razumijevanje kako ljudi doživljavaju svoj životni zadovoljstvo i sreću. Korištenjem različitih metoda, istraživači mogu dublje razumjeti različite aspekte subjektivnog blagostanja i kako ih objektivno i precizno kvantificirati (Frajman-Ivković, 2012).

4.1.2. Faktori koji utječu na životno zadovoljstvo

Frey i Stutzer (2002) identificiraju tri glavna utjecaja na sreću:

1. nezaposlenost,
2. prihodi,
3. inflacija

U skladu s tim, studije su jasno utvrdile da za mnoge različite zemlje iskustvo nezaposlenosti čini ljude vrlo nesretnima. Nezaposlenost smanjuje dobrobit više od bilo kojeg drugog pojedinačnog čimbenika, uključujući one važne negativne kao što su razvod i rastava. (Linn *et al.* 1985) Gubitak prihoda, kao i drugi neizravni učinci koji često idu uz osobnu nezaposlenost, ostaju stalni. Sretni ljudi spremniji su za radni život, što smanjuje vjerojatnost da će izgubiti posao. U mnogim studijama, navodi se da su u prosjeku ljudi koji žive u bogatim zemljama sretniji od onih koji žive u siromašnim zemljama. Nasuprot tome, tu je upečatljiv i zanimljiv podatak: dohodak po glavi stanovnika u nekoliko zemalja naglo je porastao u posljednjim desetljećima, ali u prosjeku sreća je gotovo konstantna ili je čak malo pala za isto razdoblje (Frey i Stutzer, 2002).

Frey (2018) izdvaja različite faktore koji utječu na subjektivno zadovoljstvo životom u pet različitih područja:

1. Genetska predispozicija
2. Ekonomski faktori
 - a. Prihod
 - b. Zaposlenje
 - c. Distribucija prihoda
 - d. Ekonomski razvoj
3. Sociodemografski utjecaji
 - a. Dob
 - b. Obiteljski status
 - c. Potomci
 - d. Društveni odnosi
 - e. Zdravlje
 - f. Obrazovanje
 - g. Kultura i religija
4. Politički uvjeti – oblik vladavine

Subjektivno zadovoljstvo životom ovisi o širokom rasponu faktora, uključujući genetske, ekonomske, sociodemografske i političke aspekte. Razumijevanje ovih čimbenika može pomoći društvu i vlastima u oblikovanju politika i strategija koje su usmjerene na unaprjeđenje kvalitete života građana. Isto tako, ovi faktori ukazuju da životno zadovoljstvo ima mnoge dimenzije koje se ne mogu svesti na statističke brojke, već su duboko ukorijenjene u ljudsku psihu i društvo.

6. ISTRAŽIVANJE UTJECAJA KULTURNOG SADRŽAJA NA OSOBNO ZADOVOLJSTVO

Empirijski dio rada bavi se prikazivanjem podataka prikupljenih istraživanjem provedenim među građanima gradova Osijeka u Hrvatskoj te Perugi u Italiji, na uzorku od 418 ljudi. Istraživali su se stavovi, mišljenja i navike u odnosu na kulturne sadržaje. U nastavku slijede potpoglavlja vezana za kratki pregled demografskih karakteristika dvaju gradova, hipoteze istraživanja, metodologija istraživanja te prikaz rezultata i rasprava.

Iz ranijih poglavlja može se zaključiti da gradovi predstavljaju vitalna čvorišta razvoja ekonomije, kulture, raznolikosti i socijalnih interakcija. Njihova povijesna, geografska, ekonomska i kulturna raznolikost ih čini jedinstvenim entitetima, svaki sa svojim specifičnim skupom karakteristika i identiteta. U ovom poglavlju, fokus će biti usmjeren prema dvama gradovima u kojima je provedeno istraživanje za potrebe ovog rada – Osijek, smještenom u istočnom dijelu Hrvatske te Perugia, talijanski grad središte regije Umbrije.

Predstavljanjem općih karakteristika gradova cilj je razumijevanje specifičnih obilježja i posebnosti Osijeka i Perugie te sagledavanje šireg konteksta razvoja urbane sredine koja se reflektira u svakodnevnom životu građana.

6.1. Grad Osijek

Grad Osijek, smješten u istočnom dijelu Hrvatske, ističe se svojom bogatom poviješću, raznolikom kulturom i razvijenim gospodarstvom. Osijek je upravno središte Osječko-baranjske županije, riječna luka te gospodarsko, prometno i kulturno središte Slavonije. Njegov strateški položaj uz rijeku Dravu činio ga je povijesnim i trgovačkim središtem te znatan utjecaj na razvoj grada. Nakon vladavine Rimskog carstva, Osijek dolazi pod vlast Mađara te postaje utvrđeni grad s važnom ulogom u obrani od Osmanlija (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Tijekom 19. i 20. stoljeća, Osijek je doživio brzi razvoj i modernizaciju. U to je vrijeme bio važno središte razvijene prehrambene, kemijske, tekstilne, metalne i građevinske industrije, kao i proizvodnje stočne hrane, opeke i drugih proizvoda. Raznolikost industrije bila je rezultat bogate poljoprivredne okolice koja je omogućavala uzgoj žitarica, industrijskih

biljaka i stoke. No danas, iako je obujam industrijske proizvodnje u smanjen, grad se i dalje ističe u prehrambenoj industriji, poljoprivredi, energetici te posebice u sektoru informacijskih tehnologija (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Sredinom 19. stoljeća, populacija Osijeka iznosila je otprilike 16.000 stanovnika, tek 1910. godine broj stanovnika udvostručio se dosegnuvši 33.337. Nakon završetka Drugog svjetskog rata, grad je doživio intenzivniji gospodarski i demografski razvoj, što je rezultiralo porastom broja stanovnika sa 49.037 na 92.603 do 1971. godine. Trend rasta broja stanovnika nastavio se sve do 1991. godine kada je broj stanovnika iznosio 104.761. Međutim, nakon toga, Osijek je počeo bilježiti smanjenje broja stanovnika; 2011. godine je zabilježeno 84.104 stanovnika, a po posljednjem popisu iz 2021. godine, u Osijeku trenutno živi 75.535 stanovnika (Hrvatska enciklopedija, 2021).

6.1.1. Kulturne institucije i udruge grada Osijeka

U gradu Osijeku postoje razne institucije koje obavljaju važne kulturne, obrazovne i znanstvene funkcije. Primjerice, Sveučilište u Osijeku, koje uključuje i Akademiju za umjetnost i kulturu osnovano je 1975. godine. Tu su i značajne institucije poput Kulturnog centra, Gradske i sveučilišne knjižnice, Državnog arhiva, Hrvatskog narodnog kazališta te Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića osnovano 1958. godine. Osijek također ima Muzej likovnih umjetnosti i Muzej Slavonije. U gradu se nalazi tiskara koja datira još od 1735. godine, kao i gimnazija iz 1729. godine (Hrvatska enciklopedija, 2021).

6.1.2. Kulturni događaji grada Osijeka

Osijek je svake godine domaćin raznih festivala koji obogaćuju kulturnu scenu grada i privlače posjetitelje iz cijele regije. Među manifestacijama se ističu Osječko ljeto kulture, Pannonian Challenge, Urban fest, HeadOnEast, ReArt Festival, Slama Land Art uz Slamanje, In the sofa te mnogi drugi.

6.2. Grad Perugia

Grad Perugia, smješten u srcu Italije, 185 kilometara sjeverno od Rima i 150 kilometara južno od Firenze, upravno je središte regije Umbrija te primjer grada koji obiluje poviješću, kulturnim nasljeđem i razvijenim gospodarstvom.

Grad je smješten na brdsko-planinskom području središnjih Apenina, s prosječnom nadmorskom visinom od otprilike 500 metara, što reljef grada čini vrlo raznolikim. Također, Perugia je na vrlo seizmički aktivnom području te je kroz povijest doživjela nekoliko razarajućih potresa. Unutar samog grada ne protječe rijeka, no poznata rijeka Tiber teče nekoliko kilometara zapadno od Perugia (Britannica, 2018).

Perugia je jedan od najstarijih gradova u današnjoj Italiji, kojeg su velikim dijelom izgradili Rimljani. Po popisu stanovništva iz 2008. godine, grad je imao oko 165.000 stanovnika, dvostruko više u odnosu na 20. stoljeće. Po posljednjem popisu iz 2017. godine, grad broji 166.676 stanovnika te značajan udio imigrantskog stanovništva najviše iz Latinske Amerike, Indije i Istočne Europe (Britannica, 2018).

Perugia se ističe kao značajan gospodarski centar u regiji Umbriji. Grad je poznat po tvornici čokolade Perugina, uz koju se nadovezuje poznati festival čokolade koji svake godine privlači brojne posjetitelje. Osim toga, Perugia je domaćin velikog broja malih i srednjih poduzeća koja se bave različitim industrijama, kao što su tekstil, farmacija, prehrambena industrija i turizam. Također je važno trgovinsko i prometno čvorište, pružajući povezanost s drugim talijanskim gradovima (Britannica, 2018).

6.2.1. Kulturne institucije grada Perugia

Perugia, kao povijesni i kulturni grad, dom je mnogim značajnim kulturnim i obrazovnim institucijama. Jedna od najpoznatijih je Sveučilište u Perugi (Universita degli Studi di Perugia) osnovano u 14. stoljeću što ga čini jednim od najstarijih sveučilišta u Italiji. Osim toga, Grad ima još jedno Sveučilište za strance (Universita per Stranieri di Perugia) sa širokim rasponom studijskih programa za domaće i strane studente te tečajeve talijanskog jezika. Među kulturnim institucijama ističu se Umbrijski muzej za suvremenu umjetnosti (Museo di Arte Contemporanea dell'Umbria), Kazalište Morlacchi te mnoštvo lokalnih kazališta i kino dvorana.

6.2.2. Kulturni događaji grada Perugie

Perugia je također domaćin poznatih festivala poput Umbria Jazz Festivala, koji privlači svjetski poznate jazz izvođače, i Eurochocolate Festivala, koji slavi čokoladu i pruža razni popratni program i degustacije.⁷

6.3. Cilj istraživanja

Glavni cilj ovog rada odnosi se na utvrđivanje korelacije između konzumacije kulturnih sadržaja i razine subjektivnog zadovoljstva. Osim toga, nastojalo se ispitati stavove građana o kulturnim sadržajima grada u kojem žive te koliko ih smatraju važnima za bolju kvalitetu života.

6.4. Hipoteze istraživanja

Prije početka istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

Hipoteza 1 (H1): Sociodemografske varijable utječu na preferencije kulturnog sadržaja.

H1a: Obrazovanje je varijabla koja najviše utječe na preferencije kulturnog sadržaja.

Hipoteza 2 (H2): Redovito posjećivanje kulturnih događanja i institucija pozitivno utječe na životno zadovoljstvo pojedinca.

Hipoteza 3 (H3): Redovito uživanje u kulturnim sadržajima utječe na psihofizičko stanje pojedinca.

Hipoteza 4 (H4): Građani Perugie češće posjećuju kulturne sadržaje nego građani Osijeka.

Hipoteza 5 (H5): Građani Perugie, više nego građani Osijeka, smatraju da postojanje kulturnog sadržaja u određenom gradu utječe na kvalitetu života u tom gradu.

Hipoteza 6 (H6): Građani Perugie zadovoljniji su količinom kulturnog sadržaja svoga grada nego građani Osijeka.

⁷ <https://www.italia.it/en/umbria/perugia/guide-history-facts>

Hipoteza 7 (H7): Građani Perugie iskazuju veću razinu osobnog zadovoljstva te zadovoljstva gradom u kojem žive nego građani Osijeka.

6.5. Metodologija istraživanja

Metodologija istraživanja na temu *Utjecaj kulturnog sadržaja na percepciju i zadovoljstvo građana* temeljena je na ispitivanju stavova, mišljenja, ponašanja i navika sudionika anketnim upitnikom. Istraživanje je provedeno metodom anketnog upitnika osmišljenog za potrebe ovog istraživanja i oblikovanog u Google obrascu s ciljem potvrđivanja postavljenih hipoteza.

Anketa je podijeljena na društvenoj mreži Facebook, ali da bi se dobio što veći uzorak ispitanika, odgovori su se prikupljali na ulicama gradova QR kodom. Svi su sudionici upoznati sa svrhom istraživanja, kao i s anonimnim te dobrovoljnim karakterom ankete.

Podatci su prikupljeni anketnim upitnikom u razdoblju od 29.6.2022. do 3.3.2023. godine.

6.6. Uzorak

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 418 slučajno izabranih ispitanika različitih sociodemografskih karakteristika, odnosno različitog spola i dobi, od kojih je 214 građana Perugie, a 204 građana Osijeka.

6.7. Postupci i instrumenti

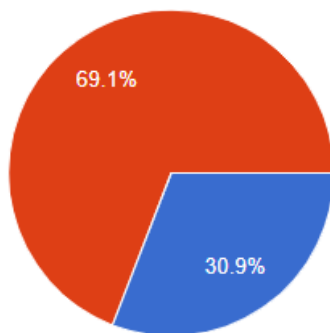
Anketa uključuje ukupno 14 pitanja zatvorenog tipa te jedno pitanje otvorenog tipa. Nakon pitanja o sociodemografskim karakteristikama, građanima su postavljena pitanja o osobnim navikama u njihovom slobodnog vremenu odnosno koliko često posjećuju kulturne institucije, sadržaje i događaje, a zatim koliko često uživaju u određenim aktivnostima. Osim toga, ispitano je osobno mišljenje o zadovoljstvu količinom kulturnog sadržaja u gradu u kojem žive te koliko je kulturni sadržaj važan za kvalitetu života u gradu. Naposljetku, postavljena su pitanja o subjektivnom zadovoljstvu životom.

6.8. Rezultati i rasprava

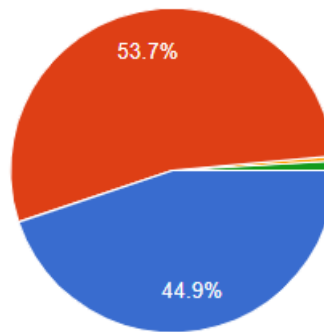
Da bi se istražila korelacija kulturnih sadržaja i životnog zadovoljstva pojedinaca te čimbenika koji na to utječu, sudionicima su na početku postavljena sociodemografska pitanja o spolu, dobi, razini obrazovanja i financijskom statusu. Rezultati su pokazali da je u gradu Osijeku sudjelovalo 69% žena i 31% muškaraca, dok je u gradu Perugi sudjelovao podjednak broj žena 54% te muškaraca 45%. Također, u Gradu Perugi se 1% ispitanika izjasnilo kao transeksualne ili ne-binarne osobe.

Grafikon 1. Raspodjela sudionika prema spolu

Osijek:

Perugia:

- Muškarac
- Žena
- Ne želim odgovoriti

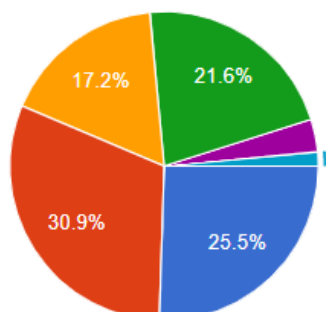
Izvor: izrada autora

Nastavno na prethodno, u istraživanju su sudjelovale različite dobne skupine. Strukturirano je šest dobnih skupina, a rezultati pokazuju da su u gradu Osijeku podjednaki udio ispitanika u dobnim skupinama od 15 do 24 godine (25,5%) i od 25 do 34 godina (30,9%), a najmanji udio ispitanika činile su osobe starije od 55 godina.

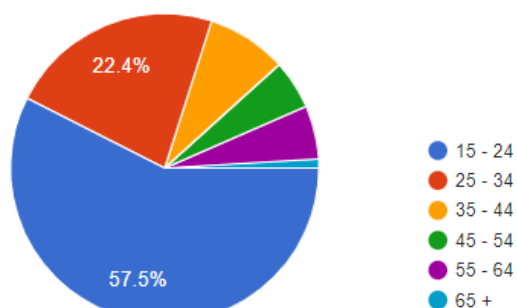
Najveći udio ispitanika u gradu Perugi činile su osobe životne dobi od 15 do 24 godina (57,5%).

Grafikon 2. Raspodjela sudionika prema dobnoj skupini

Osijek:

Perugia:

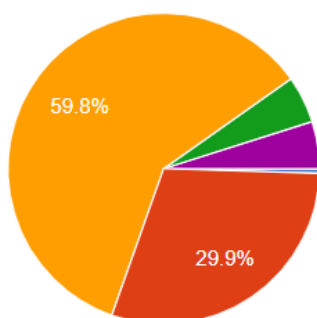
Izvor: izrada autora

Sukladno prethodnom grafikonu o dobi ispitanika, u gradu Osijeku najveći je postotak ispitanika zaposlen (60%), zatim slijede studenti (30%).

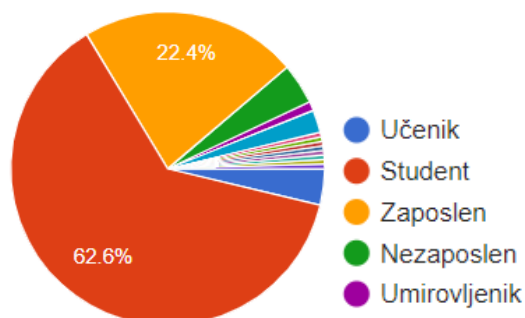
U gradu Perugi je 62,6% ispitanika student, a manji postotak od 22,4% je zaposleno. Također, valja napomenuti da je tijekom provođenja ankete veliki broj ispitanika u gradu Perugi izrazilo nepripadanje u nijednu skupinu statusa zaposlenja, stoga je dodana opcija otvorenog odgovora, odnosno *Drugo*. Pa su tako građani Perugie nadodali statuse zaposlenja: slobodni djelatnik (*freelancer*), obrtnik, glazbenik, znanstveni istraživač, itd.

Grafikon 3. Raspodjela sudionika prema statusu zaposlenja

Osijek:

Perugia:

Izvor: izrada autora

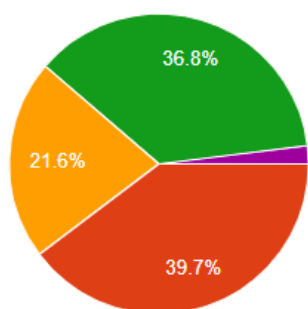
U istraživanju su obuhvaćene razine obrazovanja od osnovne škole do poslijediplomskog studija.

U gradu Osijeku najveći broj ispitanika je završilo ili je trenutno u sustavu visokog obrazovanja, njih 60,4%, a zatim slijede ispitanici sa završenom srednjom školom (39,7%). Ovakva raspodjela rezultata razine obrazovanja mogla bi znatno utjecati na sveukupne rezultate te potvrditi hipotezu o obrazovanju kao najvećeg utjecaja na kulturne preferencije.

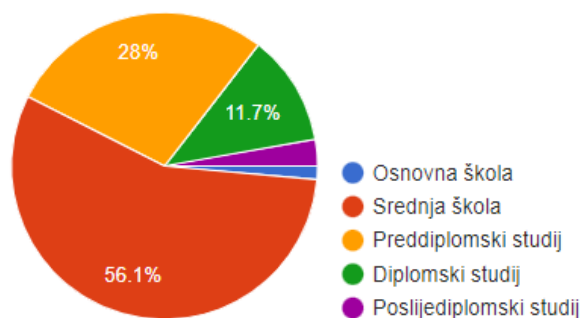
U gradu Perugi, najveći broj ispitanika ima završenu srednju školu (56,1%) te preddiplomski studij (28%). Na spomenute rezultate je najvjerojatnije utjecala struktura uzorka vidljivog iz prethodnog grafikona, gdje su u gradu Perugi najveći postotak obuhvaćale osobe od 15 do 24 godine.

Grafikon 4. Raspodjela sudionika prema razini obrazovanja

Osijek:

Perugia:

Izvor: izrada autora

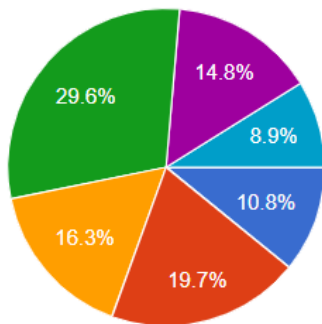
Također, posljedično povezan s prethodnim grafikonima je i grafikon o mjesečnim primanjima te grafikon o izvorima tih primanja. S obzirom na razlike u standardu i prosječnim plaćama između Hrvatske i Italije; ovo pitanje imalo je prilagođene odgovore.

Raspodjela primanja u gradu Osijeku među ispitanicima poprilično je podjednaka, tek nešto veći postotak su primanja od 5001 do 8000 kuna, odnosno cca 600€ do cca 1000€.

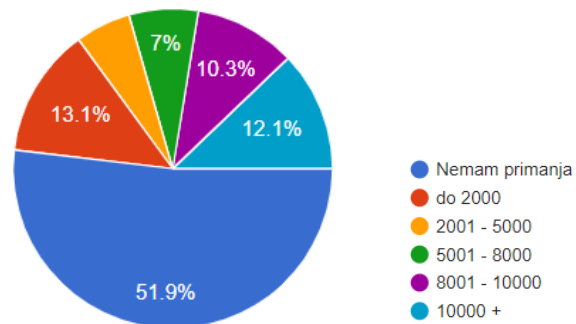
S obzirom na to da su u gradu Perugi većina ispitanika mlađe osobe i studenti, najveći postotak ispitanika nema redovita primanja, njih 52%. Ipak, četvrtina ispitanika ima redovita primanja veća od 1000€ ili 1500€.

Grafikon 5. Raspodjela razine primanja među ispitanicima

Osijek:

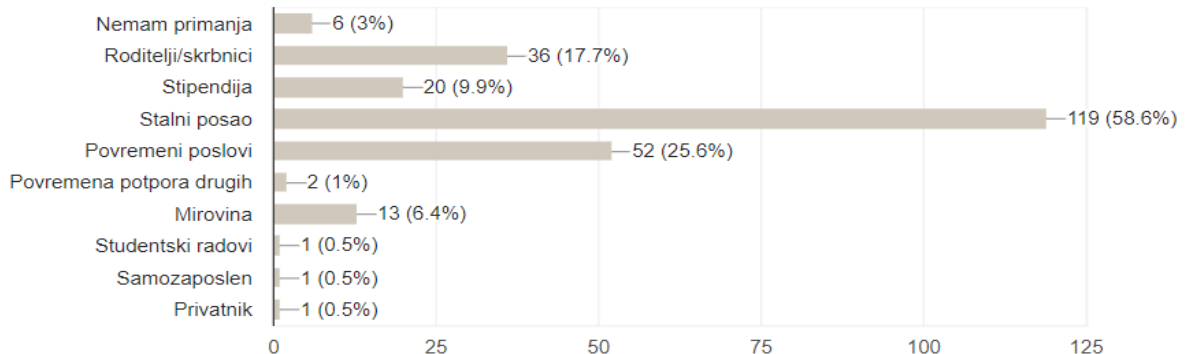
Perugia:

Izvor: izrada autora

U gradu Osijeku 60% ispitanika svoja primanja ostvaruje kroz stalni posao, zatim kroz povremene poslove te roditelje ili skrbnike, vjerojatno u slučaju studenata.

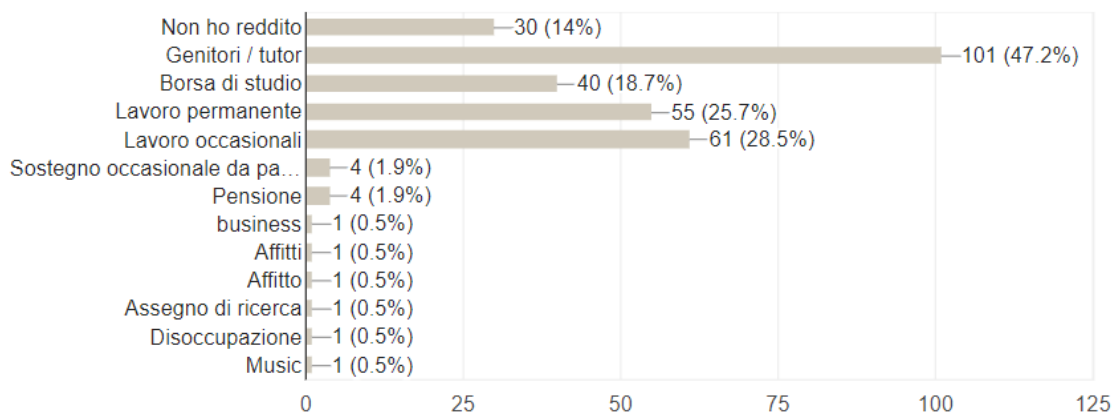
Grafikon 6. Izvori primanja ispitanika grada Osijeka

Izvor: izrada autora

S druge strane, s obzirom na veliki udio studenata među ispitanici grada Perugia, skoro polovica ispitanika još uvijek živi uz financijsku pomoć roditelja ili skrbnika te privremene poslove, njih 28,5%. Četvrtina ispitanika ima stalna primanja uz stalni posao.

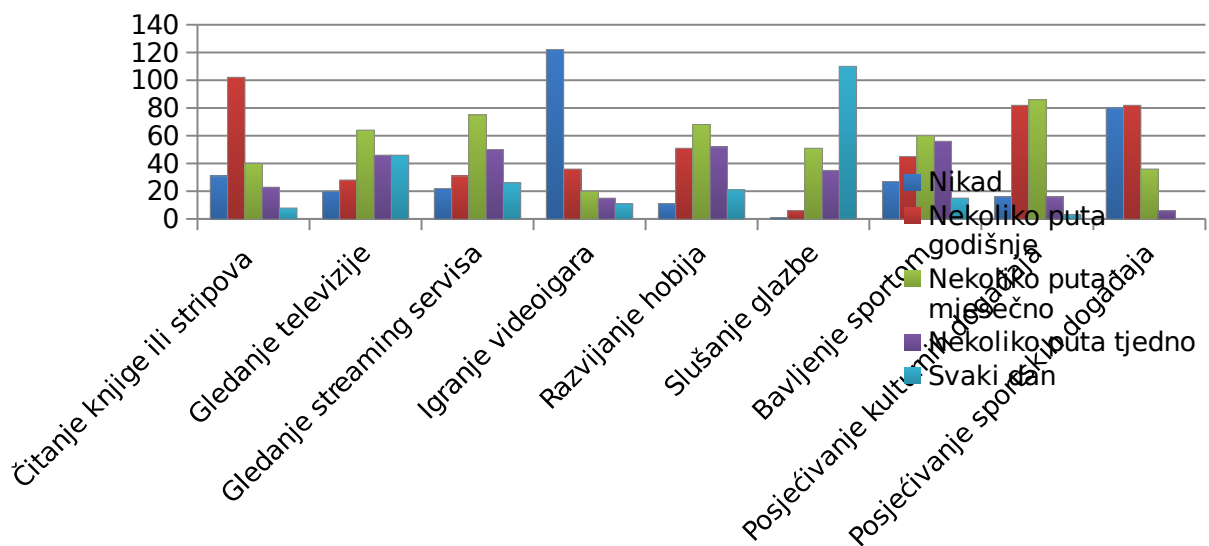
Grafikon 7. Izvori primanja ispitanika grada Perugia

Izvor: izrada autora

Učestalost uživanja u različitim aktivnostima slobodnog vremena među građanima Osijeka je pokazalo da su slušanje glazbe, gledanje televizije i *streaming* servisa te razvijanje hobija, najomiljenije aktivnosti slobodnog vremena. Među ispitanicima, najmanji broj ljudi izjavilo je da svaki dan ide na sportska ili kulturna događanja te da čita knjige ili stripove, dok je igranje videoigara najnepopularnija aktivnost.

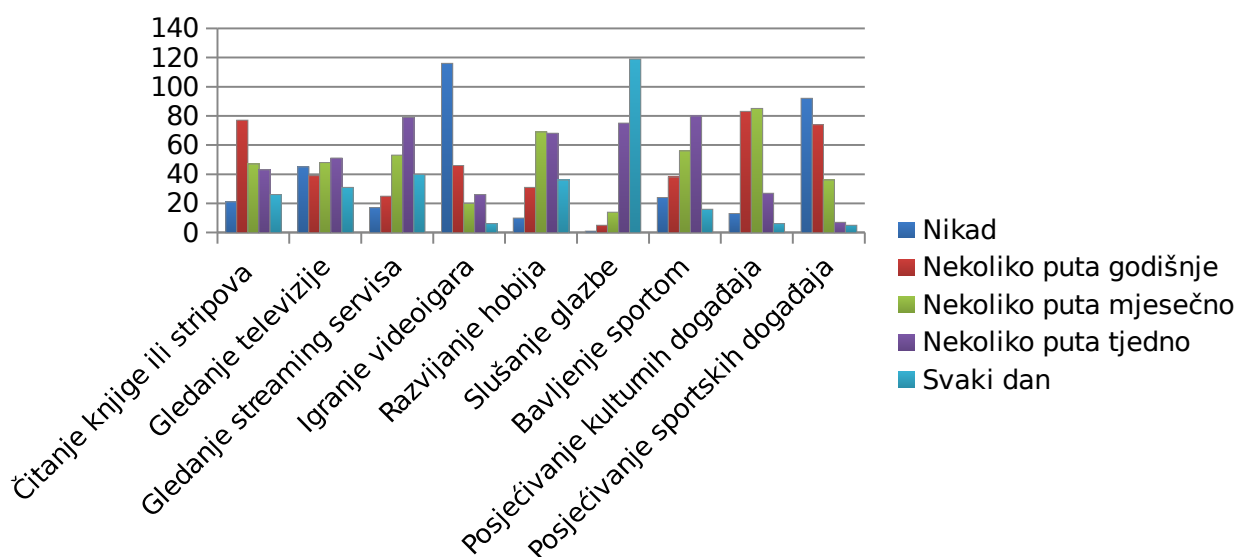
Grafikon 8. Učestalost uživanja u aktivnostima slobodnog vremena, grad Osijek

Izvor: izrada autora

Na isto pitanje, građani Perugia su ovim istraživanjem izjavili da je slušanje glazbe također najpopularnija aktivnost, uz gledanje televizije i *streaming* servisa te razvijanje hobija. Isto tako, sportska i kulturna događanja građani posjećuju tek nekoliko puta godišnje ili nikad.

Grafikon 9. Učestalost uživanja u aktivnostima slobodnog vremena, grad Perugia

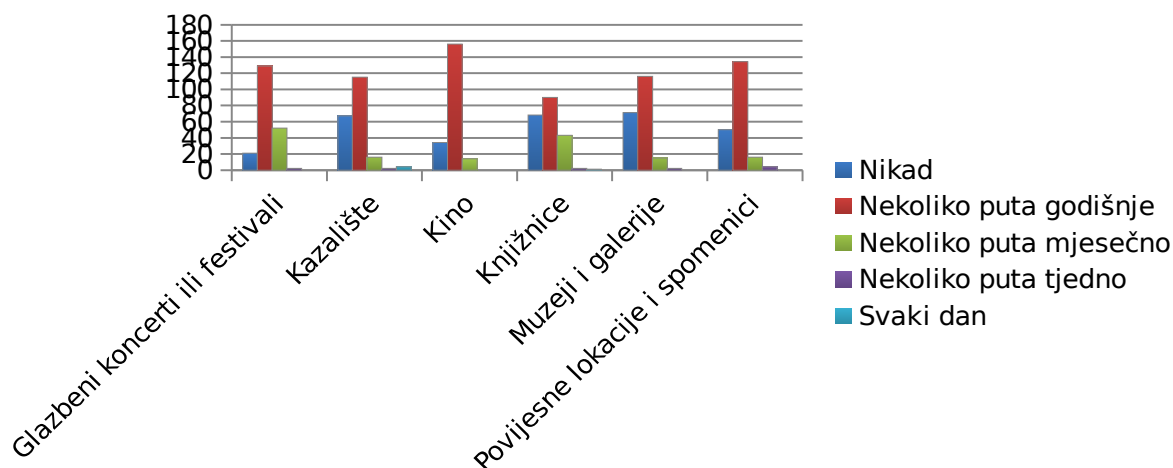

Izvor: izrada autora

Pitanje o učestalosti uživanja u različitim aktivnostima slobodnog vremena djelomično potvrđuje hipotezu 4 koja kaže da građani Perugie češće posjećuju kulturne sadržaje nego građani Osijeka, a to je vidljivo iz varijable *Posjećivanje kulturnih događaja* u grafikonima br. 8 i 9. Također, građani Perugie učestalije čitaju knjige ili stripove, rjeđe gledaju televiziju, ali češće *streaming* servise. Važno je napomenuti da su odgovori u ovom pitanju vrlo slični te da je razlika minimalna.

Sljedeće anketno pitanje donosi podatke o učestalosti posjećivanja kulturnih institucija, sadržaja i događanja među građanima Osijeka i Perugie.

Grafikon 10. Učestalost posjećivanja kulturnih sadržaja, grad Osijek

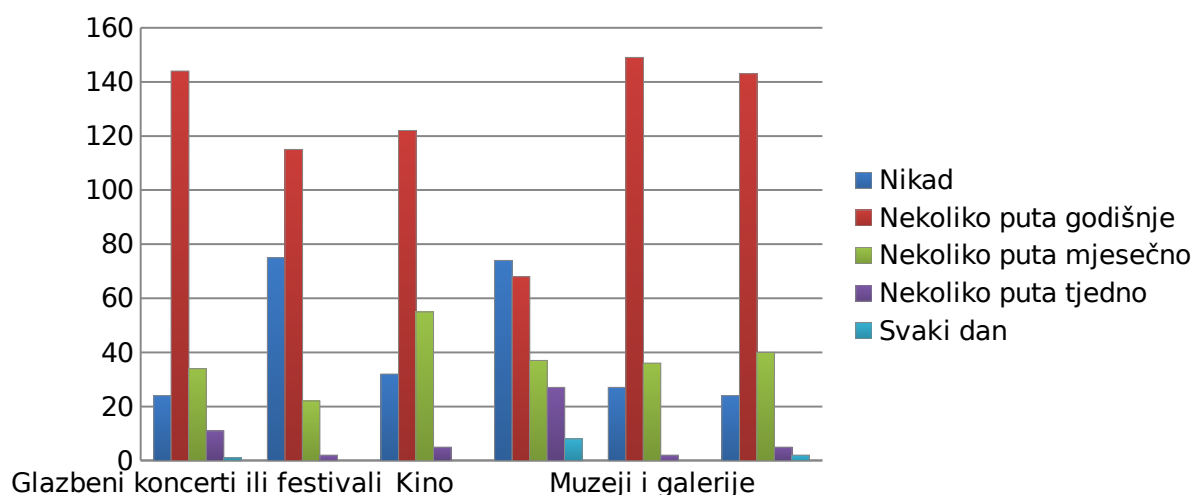

Izvor: izrada autora

U grafikonu 10, glazbeni koncerti i festivali ističu se kao najpopularniji kulturni sadržaji, a slijedi kino kao najposjećenija kulturna institucija u gradu Osijeku. Knjižnice, uz muzeje i galerije su najmanje posjećene kulturne institucije, a kazalište i povijesne lokacije i spomenici drže sigurnu sredinu razine posjećenosti.

Među građanima Perugie također su najpopularniji kulturni sadržaji glazbeni koncerti i festivali, prati ih kino te muzeji i galerije. Jedine dvije varijable koje neki od ispitanika posjećuju svaki dan su knjižnice i povijesne lokacije i spomenici, dok je u gradu Osijeku to kazalište. U isto vrijeme, za knjižnice i kazalište je najveći broj građana Perugie reklo da ne posjećuje nikad.

Grafikon 11. Učestalost posjećivanja kulturnih sadržaja, grad Perugia

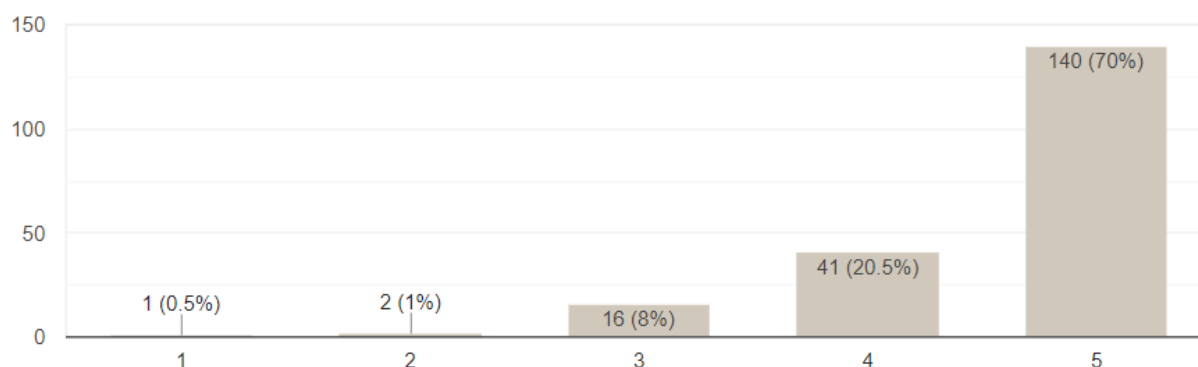

Izvor: izrada autora

Kao i u grafikonima 8. i 9., rezultate iz grafikona 10. i 11. karakteriziraju slični odgovori i razlike u nijansama. Ipak, na temelju razlika u odgovorima *nekoliko puta tjedno* te *nikad* može se potvrditi hipoteza 4 koja kaže da građani Perugie češće posjećuju kulturne sadržaje nego građani Osijeka.

U pitanju *Količina kulturnog sadržaja ima važan utjecaj na kvalitetu života u određenom gradu* ispitanici su mogli izraziti svoje mišljenje na Likertovoj skali od 1 – uopće se ne slažem, do 5 – u potpunosti se slažem. Rezultati pokazuju da se 70% ispitanih građana Osijeka u potpunosti slaže s činjenicom da količina kulturnog sadržaja jednog grada ima važan utjecaj na kvalitetu života.

Grafikon 12. Mišljenje ispitanika o korelaciji količine kulture i kvalitete života, grad Osijek

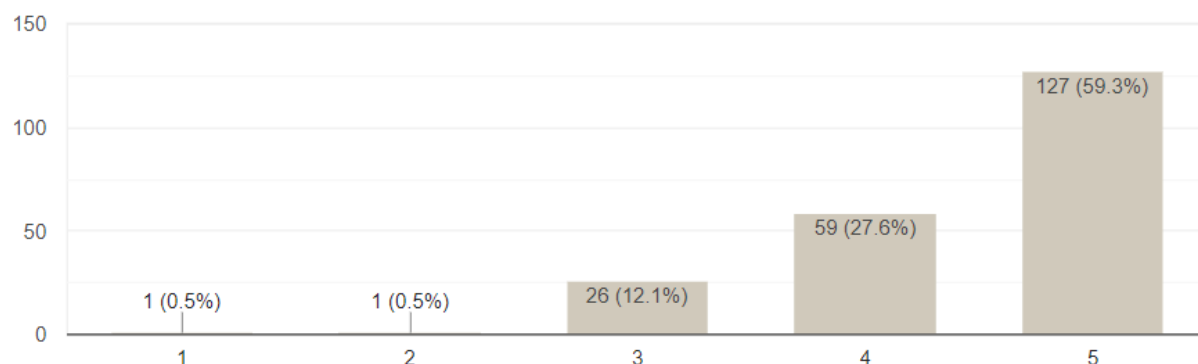

Izvor: izrada autora

Među ispitanim građanima Perugie, 59% građana se u potpunosti slaže s izjavom da količina kulturnog sadržaja utječe na kvalitetu života, dakle, manji postotak nego u gradu Osijeku.

Veći postotak građana Perugie donekle se slaže s izjavom ili niti se slaže niti se ne slaže.

Grafikon 13. Mišljenje ispitanika o korelaciji količine kulture i kvalitete života, grad Perugia

Izvor: izrada autora

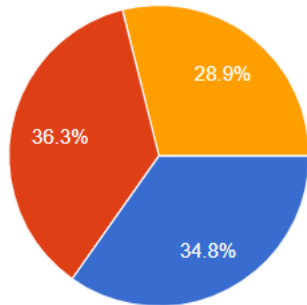
Ova Likertova skala jasno pokazuje da je građanima Osijeka važnija količina kulturnog sadržaja za kvalitetu života u gradu u kojem žive, nego građanima Perugie, stoga se poništava hipoteza broj 5 koja kaže: *Građani Perugie, više nego li građani Osijeka, smatraju da postojanje kulturnog sadržaja u određenom gradu utječe na kvalitetu života u tom gradu.*

Pitanje o zadovoljstvu građana količinom kulturnih događanja tijekom godine pokazuje vrlo podjednake stavove građana oba grada. 35% građana Osijeka smatra da je u gradu dovoljno kulturnih događanja tijekom godine, 36% nije zadovoljno količinom događanja, a 29% građana ne može procijeniti. U gradu Perugi, 33% ispitanika je izjavilo da je zadovoljno

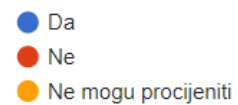
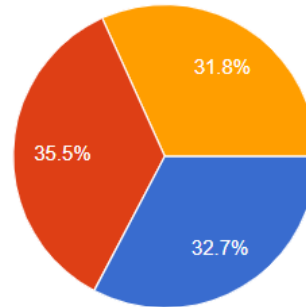
količinom kulturnih sadržaja, a 35,5% je izrazilo nezadovoljstvo. 32% građana ne može procijeniti.

Grafikon 14. Zadovoljstvo količinom kulturnih događanja

Osijek:

Perugia:

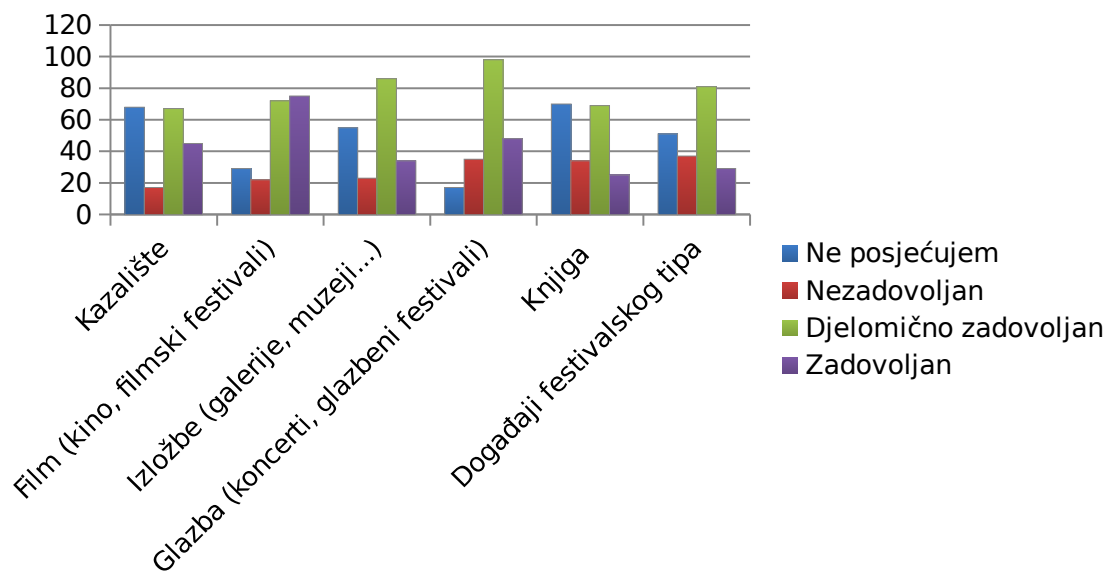
Izvor: izrada autora

Rezultati ovog pitanja poništavaju hipotezu 6 koja tvrdi da su građani Perugie zadovoljniji količinom kulturnog sadržaja svoga grada nego građani Osijeka.

Sljedeće pitanje je istraživalo stavove ispitanika o zadovoljstvu ponudama kulturnih događanja u različitim kategorijama.

Građani Osijeka najzadovoljniji su količinom sadržaja u kategoriji filma, dok su najmanje zadovoljni količinom događaja festivalskog tipa. Također, kazalište i knjiga su kategorije s najvećim brojem odgovora "Ne posjećujem".

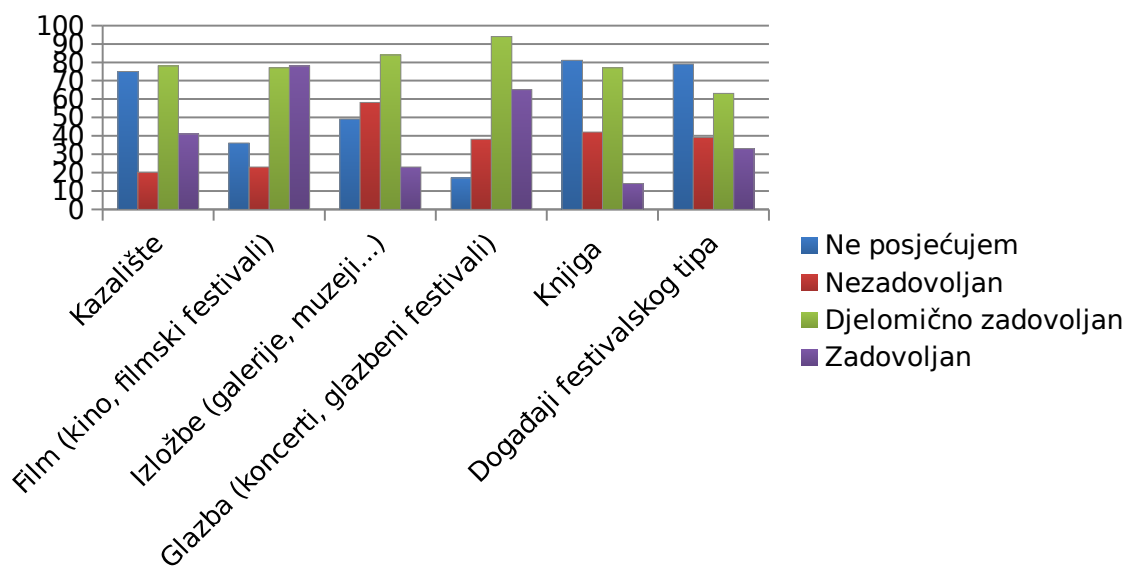
Grafikon 15. Zadovoljstvo ponudom kulturnih događanja u gradu Osijeku

Izvor: izrada autora

Građani grada Perugie najveću razinu zadovoljstva količinom sadržaja također izražavaju u kategoriji filma, a najveće nezadovoljstvo u kategoriji izložbe. Slično kao i u gradu Osijeku, događaje iz kategorija knjige, festivala i kazališta ispitanici najmanje posjećuju.

Grafikon 16. Zadovoljstvo ponudom kulturnih događanja u gradu Perugi

Izvor: izrada autora

Sljedeće pitanje bilo je jedino pitanje otvorenog tipa, a ispitanici su pozvani obrazložiti odgovore na prethodno pitanje o zadovoljstvu ponude kulturnih događanja u različitim kategorijama. Neki od odgovora građana Osijeka:

1. Smatram da je problem u tome što često bude previše kulturnih događaja istovremeno, umjesto da su pravilno raspoređeni. Npr. ne bude nijedan događaj 2 tjedna, a onda odjednom 5 događaja bude isti dan.
2. Nedostaje malih ili većih festivala s kvalitetnom, urbanim scenom. Broj koncerata je ograničen i ne zadovoljava svu publiku. Nedostaje alternativna kazališna scena te mediji koji bi bolje informirali o svemu.
3. Generalni stav mi je da uistinu ima ponešto za svačiji ukus. Od područja koja pratim, mislim da su prilično dobro zastupljena u ponudi tijekom godine.
4. Svega treba biti više i raznolikog sadržaja.
5. Student sam u Osijeku, inače nisam iz Osijeka, ali Osijek ima bolje događaje od mog grada, ali svakako može bolje.
6. Smatram da se grad ove godine pokrenuo i konačno se u gradu može izaći na nekakva događanja.
7. Sadržaj je dosta homogen. Pogledajte samo tko izvodi velike koncerte u Os. Mate Bulić, Rozga, Jasmin Stavros, Halid Bešlić, Bajaga i sl. To je sve isti žanr. Kazalište bi moglo imati više drama, za moj ukus je previše komedija. Književnost - uvijek nešto trivijalno. Sportskim aktivnostima sam zadovoljna. Inače je sve dosta homogeno.
8. Smatram da ima dovoljna količina događaja na tjednoj bazi, ali da nisu baš atraktivni, pogotovo ne za mlađu populaciju, ali većina ljudi ipak odlučuje ići jer nemaju što drugo za raditi. Npr. odličan događaj je bio drive in kino, ali filmovi koji su se prikazivali nisu odgovarali preferencijama većine ljudi. Da je napraviti takav događaj s filmovima koji su klasici, npr. bio bi puno veći odaziv.
9. Treba puno više koncerata, rock, punk, alternative.
10. Potrebno je više različitih sportskih događaja i različitih koncerata te bolje oglašavanje istih.

11. Događaji obično budu zbijeni u nekim klasterima nekoliko puta godišnje i ponekad ne mogu nazočiti istima. Bilo bi mi draže da se događa kontinuirano pa bih tada mogao izdvojiti vrijeme za posjećivanje onih koji mi se sviđaju kako bi meni pasalo.
12. Ništa kvalitetno nema... tek ponekad, jednom godišnje ili niti toliko.
13. Zbog mirovine od 1750 kn, ne mogu si priuštiti ništa od kulturnog života.
14. U Osijeku ima svašta za svakoga. Pitanje je samo unutrašnje motivacije građana. Kulturni sadržaji su različiti i zanimljivi. Pohvala za koncerte.
15. Ima uočljivih napredaka tijekom posljednje godine, mada je očit manjak programa za mlade osobe (20-30 god)
16. Osijek nudi zaista mnogo kulturnih događanja. Primjerice, smatram da je ponuda koncerata u Osijeku objektivno dovoljna za zadovoljiti potrebe većine građana, ali ja kao glazbenik uvijek želim čuti i vidjeti više. Misli da nedostaje inovativnog razmišljanja u tome koga će se pozvati.

Mišljenja građana Osijeka vidljivo su podijeljena, kao što su pokazali i odgovori na pitanja zatvorenog tipa.

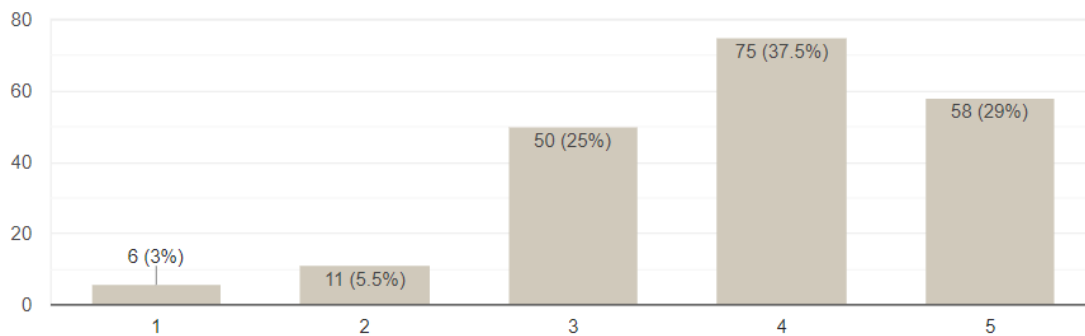
Građani Perugie na isto pitanje rekli su sljedeće:

1. Puno događanja za običi, ali uvijek sve isto.
2. Kulturna događanja postoje, ali slijede potrošačku logiku koja umanjuje sadržaj u korist kvantitete i profita.
3. Gotovo svi gradski resursi se troše na jedan događaj u gradu, kojeg građani ne posjećuju, pa ne ostaje resursa za planiranje drugih događanja.
4. Trebalo bi se organizirati puno više događanja u Perugi, posebno jer je sveučilišni grad.
5. Slaba je uključenost građanskih udruga koje bi trebale značajno povećati i pridonijeti ponudi.
6. U Perugi se ne organizira ništa za kulturu, ovaj grad je mrtav.

Sljedeća tri pitanja odnose se na unutarnje osjećaje životnog zadovoljstva, a za to su ispitanicima ponuđene tri Likertove skale od kojih prva ispituje postoji li korelacija između subjektivnog zadovoljstva i učestalosti konzumiranja kulturnih sadržaja; *U kojoj mjeri kulturni sadržaji utječu na Vaše opće zadovoljstvo i ispunjenost?*

Skala daje mogućnost stupnjevanja odgovora od 1 – u potpunosti ne utječu, do 5 – u potpunosti utječu. Dobiveni rezultati prikazanu na Grafikonu 17. pokazali su da se 29% građana Osijeka u potpunosti slaže da kulturni sadržaju utječu na njihov osjećaj zadovoljstva i ispunjenosti, a iza toga slijedi 37,5% ispitanika koji se tek donekle slažu s tvrdnjom. 25% niti se slaže niti se ne slaže, a 3% izjavio je kako se uopće s time ne slažu.

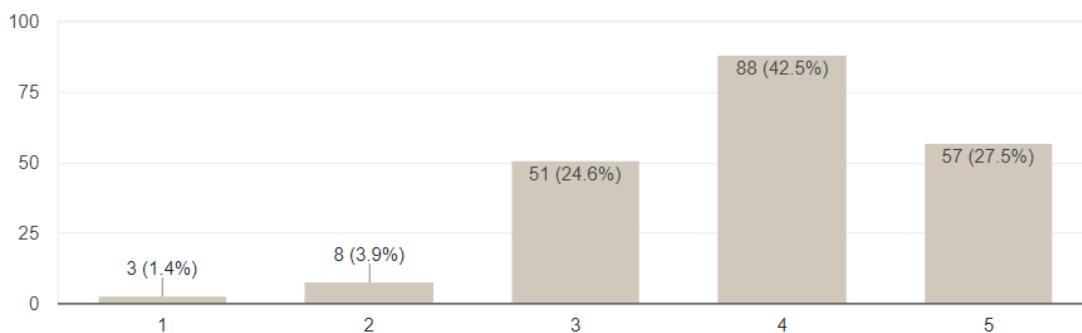
Grafikon 17. Utjecaj kulturnih sadržaja na osobno zadovoljstvo i ispunjenost u gradu Osijeku

Izvor: izrada autora

Na Grafikonu 18. vidljivi su rezultati iz druge grupe ispitanika koji kaže da se 27,5% Perugianaca u potpunosti slaže da kulturni sadržaji utječu na njihov osjećaj zadovoljstva i ispunjenosti, 42,5% se djelomično slaže, a 1,4% se u potpunosti ne slaže.

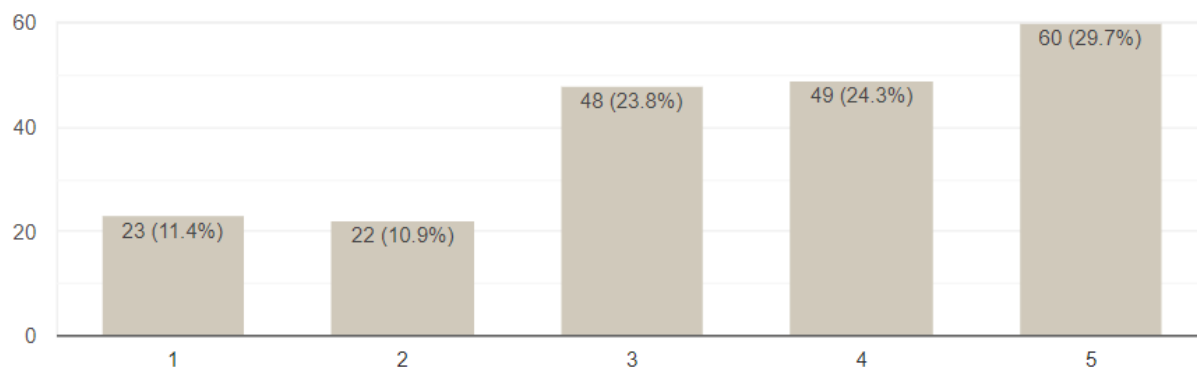
Grafikon 18. Utjecaj kulturnih sadržaja na osobno zadovoljstvo i ispunjenost u gradu Perugi

Izvor: izrada autora

S izjavom *Kulturni sadržaji mi pomažu u nošenju sa svakodnevnim stresom* se slaže 30% ispitanika grada Osijeka, a podjednak broj od 24% se djelomično slaže ili niti slaže niti ne slaže. 11,4% ispitanika se u potpunosti ne slaže da kulturni sadržaju pomažu u nošenju sa svakodnevnim stresom.

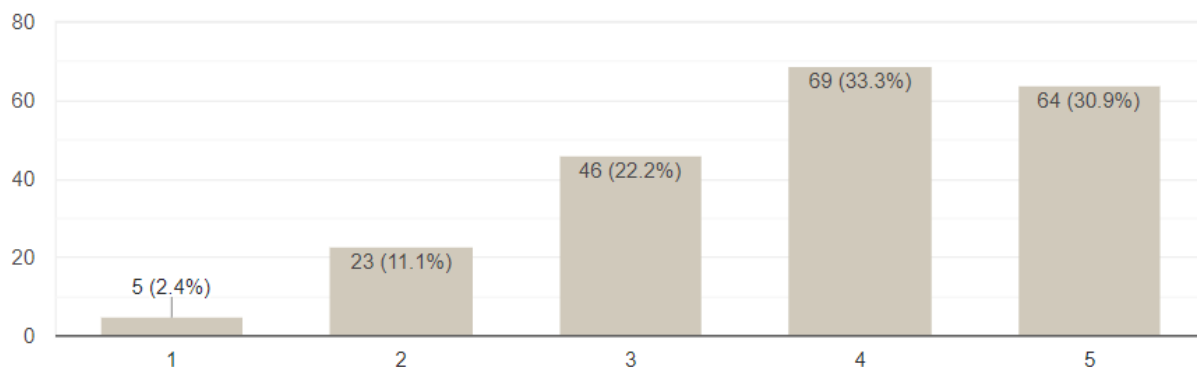
Grafikon 19. Percepcija o utjecaju kulturnih sadržaja na svakodnevni stres u gradu Osijeku

Izvor: izrada autora

S druge strane, veći postotak građana Perugie slaže se da kulturni sadržaju pomažu u nošenju sa svakodnevnim stresom 31% te djelomično slaže 33%, dok je znatno manji postotak građana izjavio da im kulturni sadržaji ne pomažu pri nošenju sa svakodnevnim stresom 2,4%.

Grafikon 20. Percepcija o utjecaju kulturnih sadržaja na svakodnevni stres u gradu Perugi

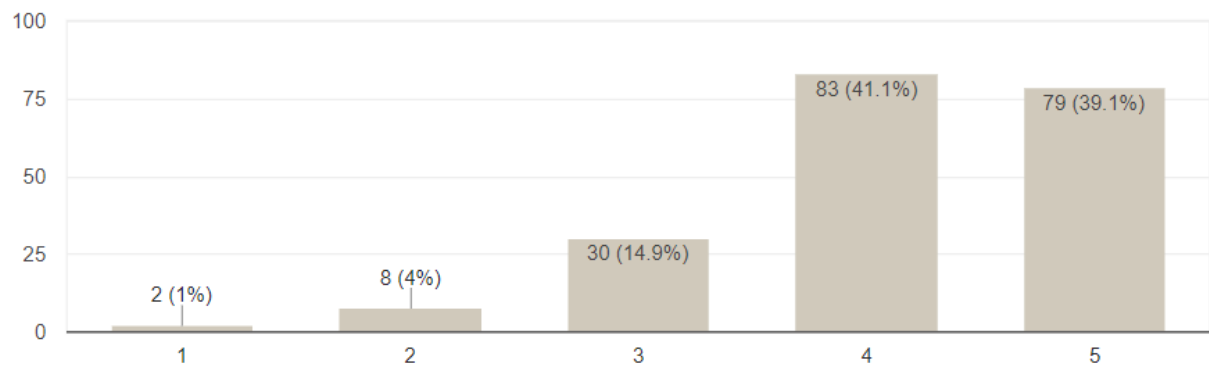

Izvor: izrada autora

Naposljetku, ispitanici su pozvani ocjeniti svoje opće stanje vezano za životno zadovoljstvo, odnosno sreću. Na Likertovoj skali ponuđeno je pet stupnjeva odgovora od 1 – smatram se vrlo nesretnom osobom, do 5 – smatram se vrlo sretnom osobom.

Sukladno rezultatima istraživanja, 39% ispitanika među građanima Osijeka izjavilo je da se smatraju vrlo sretnom osobom, te 41% smatra da su sretne osobe. Od ukupnog broja, samo 1% ispitanika izjavilo je da se smatra vrlo nesretnom osobom.

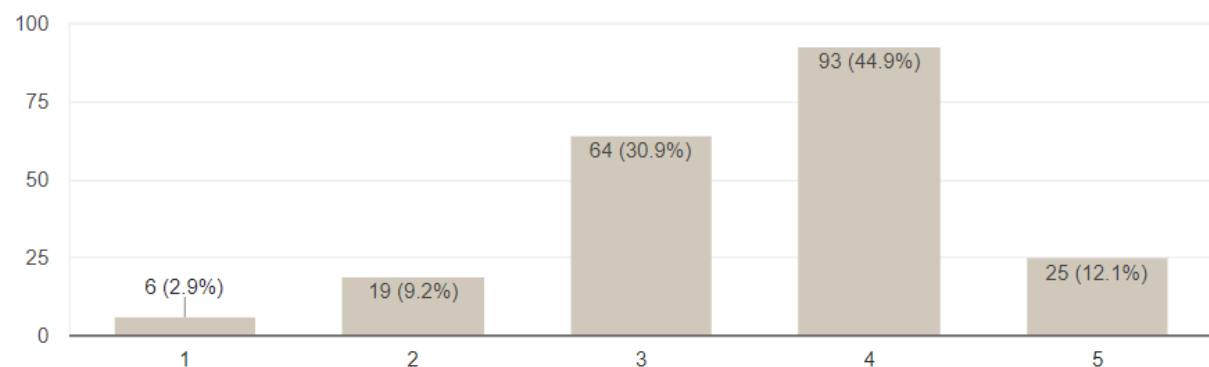
Grafikon 21. Ocjena životnog zadovoljstva među ispitanicima grada Osijeka

Izvor: izrada autora

Između ovih rezultata vidljiva je najveća razlika odgovora građana dvaju gradova. Među ispitanicima grada Perugia tek 12% smatra se vrlo sretnom osobom, dok je najveći postotak sretnih osoba (44,5%) te osoba koje su niti sretne niti nesretne (31%). Također, 3% ispitanika se izjasnilo kao vrlo nesretna osoba.

Grafikon 22. Ocjena životnog zadovoljstva među ispitanicima grada Perugia

Izvor: izrada autora

Rezultati posljednjeg pitanja jasno poništavaju postavljenu hipotezu broj 7 koja tvrdi: *Građani Perugie iskazuju veću razinu osobnog zadovoljstva te zadovoljstva gradom u kojem žive nego li građani Osijeka.* Drugim riječima, građani Osijeka dali su pozitivnije odgovore o svom životu nego građani Perugie.

7. ZAKLJUČAK

Kulturni sadržaji oblikuju svakodnevnicu s nizom ključnih uloga. Knjige, filmovi, muzeji, festivali, koncerti i drugi sadržaji pružaju prostor za samorazvoj i samoizražavanje, potiču kritičko razmišljanje te obogaćuju živote kroz obrazovanje i razumijevanje. Uz to, provedena su istraživanja kojima su dokazani pozitivni utjecaji na psihičko i fizičko zdravlje pojedinca te čak i utjecaj na životni vijek. Kulturni sadržaji također potiču dijalog o društvenim pitanjima i povezivanje različitih kultura, što dovodi do međukulturnog razumijevanja i tolerancije. Osim navedenog, kulturni i umjetnički sektor ima važnu ekonomsku ulogu tako što privlači posjetitelje, potiče turizam i doprinosi lokalnim ekonomijama generirajući prihode i stvarajući radna mjesta.

Cilj ovog diplomskog rada bio je istražiti moguću korelaciju između uživanja u kulturnim sadržajima i osobnog zadovoljstva i percepcije okoline i grada. Osim toga, nastojao se dati doprinos u razumijevanju značaja razvoja kulturnih politika te njihovog potencijalnog utjecaja na poboljšanje kvalitete života. Temelj ovog diplomskog rada je istraživanje provedeno u dvjema državama i dvaju gradovima, iz kojeg je izvedeno nekoliko zaključaka. Osnovna pretpostavka pri postavljanju hipoteza je bila da su građani talijanskog grada Perugie zadovoljniji svojim životom i kulturnom ponudom, nego građani hrvatskog grada Osijeka, ponajviše zbog boljeg ekonomskog standarda te veće razine ulaganja u kulturu i umjetnike. Postavljeno je sedam hipoteza, od kojih su tri odbačene.

Naime, ispitanici oba grada dali su vrlo slične odgovore u preferencijama kulturnih sadržaja, no građani Perugie izjavljuju učestaliju posjećenost kulturnih sadržaja te češće čitanje knjiga ili stripova i gledanje *streaming* servisa, ali rjeđe gledanje televizije. Nadalje, 70% ispitanih građana Osijeka se u potpunosti složilo s izjavom da količina kulturnog sadržaja jednog grada ima važan utjecaj na kvalitetu života, dok se s istom složilo 59% građana Perugie. Također, građani Osijeka pokazali su veće zadovoljstvo količinom kulturnog sadržaja u svom gradu nego građani Perugie. Naposljetku, građani Osijeka dali su pozitivnije odgovore na pitanja o razini osobnog zadovoljstva te zadovoljstva gradom u kojem žive. Važno je napomenuti da je životno zadovoljstvo kompleksan i višedimenzionalan koncept na kojeg utječu razni faktori poput ekonomskih uvjeta, društvenih odnosa, zdravlja i drugi. Stoga, iako kulturni sadržaji pružaju mnoge užitke, teško je donijeti zaključak da su samo oni dovoljni za sreću pojedinca.

Među aktivnostima navedenih u anketi, najpopularniji načini za provođenje slobodnog vremena su slušanje glazbe, gledanje televizije i *streaming* servisa te razvijanje hobija. Ove aktivnosti pristupačne su i individualno prilagodljive, omogućuju opuštanje i odabire prema vlastitim interesima, što vrlo vjerojatno objašnjava njihovu popularnost. Također, koncerti i festivali najposjećeniji su kulturni događaji, a kino najposjećenija kulturna institucija. Osim što nude kulturni doživljaj, ove aktivnosti često su prilika za zajedničko iskustvo s prijateljima i obitelji, što je pojedincima, kao bićima zajednice, vrlo važno.

Potrebno je naglasiti da su opisani rezultati dobiveni na uzorku od 418 ljudi, stoga je ograničenje istraživanja veličina uzorka. Također, istraživanje u gradu Osijeku ispitanicima je podijeljeno putem društvenih mreža, dok su odgovori na istraživanje u gradu Perugi u velikoj mjeri prikupljeni uživo QR kodom. Zaključci se odnose na lokalnu zajednicu, jer su u anketi sudjelovali isključivo građani dvaju gradova, stoga rezultati nisu primjenjivi na cijelu Hrvatsku ili Italiju. Osim toga, važno je napomenuti sociodemografske razlike, odnosno da je među ispitanicima u gradu Perugi najveći postotak studenata, dok je među ispitanicima u gradu Osijeku najveći postotak zaposlenih, što posljedično donosi dobnu razliku i razliku u mjesečnim primanjima koji mogu utjecati na preferencije kulturnih sadržaja.

Kroz sve navedeno, ovakva istraživanja otvaraju mnoga pitanja i potencijalne smjernice za daljnja istraživanja i oblikovanje politika s ciljem unaprjeđenja kvalitete života pojedinaca i zajednica. Neke od mogućih osnova za daljnja istraživanja bi mogle biti ocjenjivanje učinkovitosti postojećih kulturnih politika, kolika su financijska ulaganja i poticaji te koji ciljevi od postavljenih su ispunjeni, npr. povećanje broja posjetitelja muzejima. Također, može se provesti istraživanje na ciljnim skupinama starijih građana ili osoba s posebnim potrebama i istražiti koje kulturne politike bolje odgovaraju njihovim specifičnim životnim situacijama. U svijetu koji se brzo mijenja, kulturne politike bi kroz podršku umjetnicima i kulturnim projektima trebale nastojati očuvati identitet, promicati raznolikosti i graditi mostove među ljudima. Kulturne politike oblikuju način na koji društvo razumije, cijeni i njeguje kulturno nasljeđe te služe kao temelj za stvaranje boljeg i povezanijeg svijeta.

8. LITERATURA

1. Ateca-Amestoy *et al.* (2014), *How do Cultural Activities Influence Happiness? The Relation Between Self-Reported Well-Being and Leisure*. Fakultet društvenih znanosti, Odjel za ekonomiju.
2. Bedeković, V. i Lukačević, V. (2011) *Kultura društva kao osnova oblikovanja organizacijske kulture u kontekstu suvremenih menadžerskih procesa*. Stručni rad. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici. URL: <https://hrcak.srce.hr/74952>
3. Brajša-Žganec, A., Merkaš, M., Šverko, I. (2010) Quality of Life and Leisure Activities: How do Leisure Activities Contribute to Subjective Well-Being?, *Springer Science+Business Media*, 102:81-91
4. Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Perugia". *Encyclopedia Britannica*, 19 Jan. 2018, <https://www.britannica.com/place/Perugia>. Accessed 4 September 2023.
5. Brown, J.L., MacDonald, R., Mitchell, R. (2014) Are People Who Participate in Cultural Activities More Satisfied with Life?, *Social Indicators Research*, vol. 122, no. 1, 135–46.
6. Brown, K. (2019) *A New Study Finds That People Who Attend Cultural Events Are Happier With Their Lives Than People Who Don't*, News.Artnet.com, URL: <https://news.artnet.com/art-world/study-on-art-and-a-sense-of-place-1634866> (20.03.2023.)
7. Colombo, A. (2015): How to evaluate cultural impacts of events? A model and methodology proposal, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/15022250.2015.1114900>
8. Dragičević Šešić, M., Stojković, B. (2013) *Kultura: menadžment, animacija, marketing*. Zagreb: Kulturno informativni centar.
9. Duda, D. (2001.) Nadziranje značenja: što je "kultura" u kulturalnim studijima. *Reč*: 64.10: 235-253.

10. Fancourt, D., Steptoe, A. (2019) *The art of life and death: 14 year follow-up analyses of associations between arts engagement and mortality in the English Longitudinal Study of Ageing*. London: University College London, Department of Behavioural Science and Health.
11. Frajman-Ivković, A. (2012.). *Progres društva vođen subjektivnim blagostanjem: indeks sreće građana*. Doktorska disertacija. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet.
12. Frey, B. (2018) *Economics of Happiness*. University of Basel: Springer.
13. Frey, B., Gallus, J. (2013) Political economy of happiness. *Applied Economics*, 45:30, 4205-4211 URL: <http://dx.doi.org/10.1080/00036846.2013.778950>
14. Frey, B., Stutzer, A. (2002.) The Economics of Happiness, *World Economics*, Vol. 3, No. 1: 1-17.
15. Graham, C. (2011.) *The pursuit of happiness: An economy of well-being*. Washington, D.C: Brookings institution press.
16. Hansen *et al.* (2015.) Cultural activity participation and associations with self-perceived health, life-satisfaction and mental health: the Young HUNT. *BMC Public Health*, 15:544, URL: 10.1186/s12889-015-1873-4
17. Helliwell *et al.*. (2023). *World Happiness Report 2023*. New York: Sustainable Development Solutions Network.
18. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje* (2021) Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34552>
19. Ileš, T. (2016.) *Godine dobrih iluzija*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Odjel za kulturologiju.
20. Jokić, B, Purić, D. (2020), *Does cultural participation make us happier?* Beograd: Sveučilište u Beogradu.
21. Kaliterna-Lipovčan, Lj., Brajša-Žganec, A. (2017) *Kvaliteta življenja, sreća i životno zadovoljstvo u Hrvatskoj i zemljama EU, te usporedbe svjeverozapadne i ostalih dijelova Hrvatske*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
22. Kelly, J.R. (1982) *Leisure*, Prentice-Hall, NJ.

23. Knešaurek, J., Carić, H. (2018) *Kulturni događaji i manifestacije u turizmu*, Zagreb: Hrvatsko društvo glazbenih umjetnika; Institut za turizam.
24. Lee, H., Heo, S. (2019) Arts and Cultural Activities and Happiness: Evidence from Korea. *The International Society for Quality-of-Life Studies*, Springer. URL: <https://doi.org/10.1007/s11482-020-09833-2>
25. Liberto, D. (2022) *Happiness Economics*, URL: <https://www.investopedia.com/terms/h/happiness-economics.asp> (18.03.2023.)
26. Li, J.T., Zeng B.G., Li, P.Y. (2021.) The influence of leisure activity types and involvement levels on leisure benefits in older adults. *Front. Public Health*. 9:659263
27. Maze, K. (2008.) *Bezgranična zabava: Uspon masovne kulture 1850-1970*. Beograd: Službeni glasnik Beograd.
28. Milanja, C. (2012) *Opis i definicija kulture*.
29. Pasanen, K., Taskinen, H., Mikkonen, J. (2009) Impacts of Cultural Events in Eastern Finland – Development of a Finnish Event Evaluation Tool. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 9:2-3, 112-129. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/15022250903119546>
30. Plenković, J. (1997), *Slobodno vrijeme i odgoj*. Zadar: Filozofski fakultet.
31. Previšić, V. (2000), *Slobodno vrijeme između pedagoške teorije i odgojne prakse*. U: Napredak 141 (4); 403- 410. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
32. Pribanić, D. (2019) *Utjecaj kulturnih događaja na male gradove*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Diplomski rad.
33. Ribeiro, S., Santos, A. (2019) The economics of happiness: An approach to Portuguese economy. *Economics and Sociology*, 12(4), 197-212
34. Richards, G., Wilson, J. (2001) The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe. *Urban Studies* 2004 41: 1931. URL: <http://usj.sagepub.com/content/41/10/1931>
35. Solberg, H. A., Preuss, H. (2014) *Major sport events and long-term tourism impacts - Dimensions of sport and leisure management*. 359-381

36. Supek, O. (1989.), *Etnos i kultura*. Zagreb: Filozofski fakultet.
37. Turner, J. B. (1995). Economic Context and the Health Effects of Unemployment. *Journal of Health and Social Behavior*, 36(3), 213–229.
38. Veenhoven, R. (1990.) Is happiness relative?, *Social indicators research* 24: 1 – 34. Kluwer Academic Publisher.
39. Vidulić-Orbanić, S. (2008.) *Fenomen slobodnog vremena u postmodernom društvu*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za glazbu.
40. Vrcan, S. (2001.) Kultura kao društveno opasan pojam. *Reč*, 61.7:107-112.
41. Yolal *et al.* (2016) Impacts of festivals and events on residents' well-being. *Annals of Tourism Research*. 61:1–18.
42. Weinberg, M., Joseph, D. (2016) If you're happy and you know it: Music engagement and subjective wellbeing. *SAGE*